

Economisch-Statistische Berichten

Meer academici, nodig

★

Dr. J. W. de Pous

De organisatie van de loonpolitiek

★

Prof. Mr. H. Zwarensteijn

Een belangrijke beslissing in de Verenigde
Staten

★

Mr. K. L. Beyen

Bezitloos pand en publiciteit

★

W. N. de Blaey

Deposito-obligaties

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 2003

WOENSDAG 2 NOVEMBER 1955

vacatures

Bij de
**KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN
VOOR FRIESLAND**

bestaat een

VACATURE.

welke vervuld kan worden bij voorkeur door een ge-
gradueerde in de handelswetenschappen of in de rechten.
Leeftijd omstreeks 35 jaar. Bij gebleken geschiktheid is
benoeming tot adjunct-secretaris mogelijk.
Schriftelijke sollicitaties te richten tot de Kamer voor-
noemd, Willemskade 29 te Leeuwarden.



ROYAL INTEROCEAN LINES

(Koninklijke Java-China-Paketaanvaart Lijnen N.V.)

zoekt voor spoedige uitzending naar haar Hoofdkantoor
te Hongkong

archivaris

die zal worden belast met de leiding c.q. de vorming van
haar Centraal Archief.

Tweejarig contract met de mogelijkheid, hetzij deze pe-
riode te verlengen, hetzij een permanent dienstverband
aan te gaan.

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige inlich-
tingen onder bijvoeging van recente pasfoto te richten
aan het kantoor der Koninklijke Java-China-Paketaanvaart
Lijnen N.V., „Het Scheepvaarthuis”, Amsterdam.

De KLM vraagt wegens gestadige uitbreiding van haar vrachtdienst **enkele experts op het gebied van vrachtzaken**

ter versterking van de leiding van
haar buitenlandse vrachtorganisaties.

Na een grondige inwerkperiode, c.q.
opleiding, deels in Nederland,
deels in het buitenland, vindt, bij
gebleken geschiktheid, uitzending plaats.

Een goede bedrijfseconomische
vorming alsmede ruime internationale
handelservaring strekken tot aanbeveling.

Kennis van de moderne talen vereist.

Leeftijd niet boven de 40 jaar.

Sollicitaties, met pasfoto, richten aan
Personeelszaken KLM, Postbus 121,
's-Gravenhage.



R. Mees & Zoonen

**Bankiers en
Assurantie-makelaars**

Rotterdam

**Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen**



STALEN KANTOOR MEUBELEN

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-
38040. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Com-
merce, 6, Place Royale, Brussel, postcheck-rekening 260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen
f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk
nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het
kalenderjaar.*

Losse nummers 75 cts.

No 1977 en no 2000: f 2,—.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. *Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie houdt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.*

COMMISSIE VAN REDACTIE: *C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck
H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit;
Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.*

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: *F. Collin;
J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.*

(Zie ook de vacatures op blz. 990 en 992)

Meer academici nodig

In vele landen is de overtuiging gegroeid, dat er voor een bevredigende ontwikkeling van het maatschappelijk leven behoefte bestaat aan meer academisch gevormde personen, dan er thans geregeld beschikbaar komen. Het is niet mijn bedoeling, hier de juistheid van die overtuiging aan een onderzoek te onderwerpen; evenmin wil ik ingaan op de vraag, wat in dit verband het bijzondere is van de academische vorming. Wel heb ik een bescheiden onderzoek er naar ingesteld, in hoeverre leidende ondernemingen in het bedrijfsleven hier te lande uit die overtuiging zelf een consequentie aanvaarden.

Aan een veertiental grote ondernemingen heb ik op 12 September jl. de vraag gesteld, of zij iets doen ter bevordering van het toenemen van het aantal dergenen, die in ons land een academische vorming kunnen verkrijgen. Hoewel ik op het ogenblik, dat ik dit schrijf (24 October), slechts van acht ondernemingen berichten ontving, meen ik toch, dat het onderstaande van voldoende belang is om het (met de toestemming der betrokkenen) hier te publiceren.

Van de acht antwoorden behelst er slechts één (van een grote bank) dat men geen bijzondere maatregelen op dit gebied heeft getroffen. Een ander antwoord (eveneens van een grote bank) wijst er op, dat men weliswaar geen speciale maatregelen heeft getroffen om meer academici aan te trekken, maar dat wel hulp wordt verleend (geldelijk of door gedeeltelijke vrijstelling van werk) aan jongere krachten, die een academische studie willen ondernemen of voltooiën zonder hun betaalde werkring op te geven.

Een gemengde handels- en industriële onderneming, zelf niet lijdend onder een tekort van aanbod van academisch gevormden, maar wel in het algemeen overtuigd van de wenselijkheid van een ruimer aanbod daarvan, heeft een studiefonds voor begaafde kinderen van haar employé's. Daaruit wordt in wisselende mate geput, tegenwoordig ter hoogte van f 5.000 à f 6.000 per jaar. Onder de begunstigen komen zeer uiteenlopende studierichtingen voor: theologie en sociale geografie zowel als scheikunde en geologie.

Een der allergrootste technische bedrijven bepaalt zich tot geldelijke steun uit een speciaal fonds aan begaafde kinderen van het personeel en tot het in bescheiden mate verlenen van verlof zonder bezoldiging voor studiedoelinden. De omvang van beide maatregelen is mij niet bekend gemaakt.

Veel verder gaan de maatregelen van de nog niet besproken vier industriële ondernemingen, die ik bij name mag noemen: Stork Hengelo, A.K.U., B.P.M. en Hoogovens. Het is niet nodig, precies aan te geven, wat elk van hen doet, omdat het mij om een totaalindruk gaat. Daarbij mag niet onvermeld blijven, dat men de indruk heeft, dat op dergelijke ondernemingsmaatregelen in mindere mate een beroep wordt gedaan nu de Overheid op ruimere schaal studiebeurzen en renteloze voorschot-

ten beschikbaar stelt, een op zichzelf natuurlijk zeer te waarderen beleid.

Elk der genoemde ondernemingen heeft de overtuiging, waarvan ik in de aanhef van dit opstel gewaagde. En elk daarvan „doet” daaraan ook wat. Ik vermeld hier, door elkaar gemengd om identificatie per onderneming te voorkomen, het een en ander uit hun maatregelen: gelegenheid voor studerende, een gedeelte van hun studie in de onderneming, terwijl zij daar salaris ontvangen, te volbrengen;

ruime studiebeurzen à fonds perdu, in een aantal van twintig stuks per jaar, bedoeld voor de gehele studieduur, zodat er na de aanlooptijd jaarlijks ruim honderd beschikbaar kunnen worden gesteld;

een studiefonds, waarin vrijwillige bijdragen van het hogere personeel worden gestort (gelimiteerd op f 2,50 per maand), welke bijdragen dan door de onderneming worden verdubbeld en bovendien nog een firmastorting van f 5.000 per jaar;

studietoelagen tot f 1.800 per jaar in het algemeen zonder terugbetalingsplicht;

renteloze voorschotten voor de studie van werktuigkundig ingenieur aan zoons van personeelsleden;

een algemeen studiefonds o.a. voor verschillende universitaire richtingen;

gelegenheid tot een betaalde praktische stage gedurende de studietijd;

ondersteuning uit een speciaal fonds aan personeelsleden of kinderen daarvan, die de begaafdheid blijken te bezitten, ook aan de hand van een psychotechnisch onderzoek.

Bij sommigen beperkt de steun zich tot mannelijke kandidaten, anderen helpen ook meisjes. Voor zover de hulp het karakter heeft van een voorschot is dit renteloos en de terugbetaling wordt zeer tegemoetkomend van geval tot geval geregeld.

Behalve de hier vermelde rechtstreekse hulp aan individuele studenten geven enkele grote ondernemingen, waaronder in de eerste plaats de B.P.M., zeer belangrijke steun aan het hoger onderwijs. Ik noem de door de B.P.M. na de oorlog geschonken laboratoria voor Delft (2 miljoen) en voor Leiden (1 miljoen), de door vier ondernemingen gefinancierde aankoop en inrichting van studentenhuizen voor Delft, de bijdragen voor bijzondere leerstoelen, excursies, studiereizen en bibliotheken aan vrijwel alle universiteiten en hogescholen. De bedragen voor dergelijke doeleinden belopen zeker enkele tonnen per jaar.

Het aantal mij verstrekte antwoorden is te klein om een solide gefundeerde conclusie te wettigen. Toch is de indruk verkregen, dat de bestaande regelingen zeker niet alleen berusten op algemeen sociale overwegingen, maar wel degelijk in sterke mate zijn ingegeven door het besef van wat ik als titel hierboven plaatste.

's-Gravenhage.

Prof. Ir D. DRESDEN.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Meer academici nodig, door Prof. Ir D. Dresden	975	Ingezonden stuk:	
De organisatie van de loonpolitiek, door Drs J. W. de Pous	977	Hoe verdelen wij onze welvaart?, door Dr J. E. van Dierendonck en Drs M. de Korte	986
Een belangrijke beslissing in de Verenigde Staten, door Prof. Mr H. Zwarenstejn	980	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	989
Bezitloos pand en publiciteit, door Mr K. L. Beyen	981	De Belgische geld- en kapitaalmarkt, door Dr L. Delmotte	989
Bedrijfseconomische notities:		Statistiekén:	
Deposito-obligaties, door W. N. de Blaey	983	Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	991
Europese overpeinzingen, door TTX	986		

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Drs J. W. DE POUS, De organisatie van de loonpolitiek.

De S.-E.R. en de Stichting van den Arbeid wensen een verruiming van de mogelijkheid tot differentiatie in de lonen en andere arbeidsvoorwaarden, opdat de verantwoordelijkheid voor de loonvorming meer bij het bedrijfsleven in zijn verschillende geledingen zal komen te liggen. Deze eenstemmigheid behoeft uiteraard verschil van mening bij de nadere uitwerking en praktische toepassing dezer beginselen niet uit te sluiten. Zo kan verschillend worden geoordeeld over de mate van afwijking van de richtlijnen en de hieraan te stellen regels. Voorts is bij de jongste regeringsbeslissing inzake de verruiming der secundaire arbeidsvoorwaarden reeds gebleken, dat ook verschil van opvatting mogelijk is met betrekking tot het tempo, waarin de evolutie in de loonpolitiek zich dient te voltrekken. Ten aanzien van de in het rapport van de Stichting van den Arbeid voorgestelde organisatorische opbouw van het toekomstige loonsysteem was het streven er op gericht het zwaartepunt van de zeggenschap m.b.t. de loonvorming te verleggen van de Centrale Overheid naar het georganiseerde bedrijfsleven. De taak en bevoegdheden van het College van Rijksbemiddelaars zouden worden overgeheveld naar de zgn. Loonraad, een vaste commissie van de S.-E.R., die met autonome bevoegdheden de uitvoering van dit loonbeleid zou worden bekleed. Tegen deze voorgestelde opbouw van het toekomstige systeem van loonvorming zijn enkele bezwaren gerezen. In de eerste plaats zou in de voorstellen van de Stichting van den Arbeid onvoldoende ruimte worden gelaten voor de taak der Overheid als hoedster van het algemeen belang op het terrein van de loonvorming. Een tweede categorie bezwaren houdt verband met de gevaren, die een overheveling van bevoegdheden van de Overheid naar de S.-E.R. zou inhouden voor een gezonde ontwikkeling der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Schrijver gaat op deze bezwaren, die z.i. moeilijk van doorslaggevend betekenis kunnen worden geacht, nader in.

Prof. Mr H. ZWARENSTEYN, Een belangrijke beslissing in de Verenigde Staten.

In de Verenigde Staten wordt wel betoogd, dat de combinatie van de Sherman Act en de Robinson-Patman Act — welke laatste het ongeoorloofd maakt discriminerend op te treden, indien deze discriminatie kan leiden tot het berokkenen van schade aan een persoon of bedrijf waarmee de bevoordeelde in mededinging is — verre is van een wetgeving die er op gericht zou zijn de concurrentiegeest levendig te houden. Vaak lijkt het er op, dat er meer wordt gewaakt voor de bescherming van (niet-efficiënte) mededingers. Een recente juridische maatregel heeft de aandacht gevestigd op het merkwaardig verloop, dat kan plaatsvinden als gevolg van toepassing dezer wetgeving. Het betreft de beteugeling en inperking van monopolistische methoden, welke zouden worden toegepast door de „Eastman Kodak Company”. Het belangrijkste bezwaar tegen deze onderneming was, dat zij een prijs vaststelde waartegen Kodak-films werden verkocht en ontwikkeld, hetgeen de opkomst en groei van een onafhankelijke kleurenfilmindustrie had verhinderd. Bepaald werd, dat deze onderneming geen gecombineerde prijs voor verkoop en ontwikkelen mocht vaststellen. Voorts moesten de octrooien van „Eastman” tegen een redelijke betaling aan alle aanvragers ter beschikking worden gesteld, terwijl

deze maatschappij technische bijstand moest verlenen aan film-ontwikkelingsfabrikanten. Ten slotte werd bepaald, dat „Eastman” na verloop van zeven jaar afstand zal doen van een zodanig gedeelte harer productiecapaciteit, dat deze slechts 50 pCt zal uitmaken van het totale productievermogen der kleurenfilm-ontwikkelingsindustrie.

Mr K. L. BEYEN, Bezitloos pand en publiciteit.

Alvorens in te gaan op de mogelijkheid, bezitloos pand en publiciteit, in de vorm van een „trust-pand”, waarbij de verpande goederen van een merk worden voorzien door een door partijen aangewezen trustee, met elkaar te verbinden, stelt schr. de vraag, of het bedrijfsleven behoefte heeft aan deze publiciteit. Hij heeft de stellige indruk, dat het credietverstrekke bedrijfsleven publiciteit juist niet wenst: men vreest o.a. de administratieve rompslomp, verbonden aan een registerpandrecht, alsmede een bemoeilijking der credietverhoudingen, wanneer voor eenieder kenbaar kan zijn, dat de debiteur goederen in zekerheidseigendom heeft overgedragen. De nadelen, verbonden aan het niet gepubliceerde bezitloos pandrecht, acht het credietverstrekke bedrijfsleven vermoedelijk minder groot dan de bezwaren van publicatie. Schr. gaat na welke de voor- en nadelen van het trustpand zijn. Hij concludeert, dat het trustpand in bepaalde gevallen waarschijnlijk een waardevolle oplossing brengt; voor vele andere gevallen zal het echter niet goed bruikbaar zijn. Zelfs indien het wenselijk is aan bezitloos pand publiciteit te verbinden, dan vormt het trustpand geen instituut, dat het registerpand volledig zou kunnen vervangen.

— SOMMAIRE —

Drs J. W. DE POUS, L'organisation de la politique des salaires.

Dans un rapport de la „Stichting van den Arbeid” (Fondation du Travail) il a été proposé de déplacer le centre de gravité en ce qui concerne le droit à la parole en matière de composition des salaires de l'Administration centrale vers les entreprises organisées. La tâche et les compétences du „College van Rijksbemiddelaars” (Collège des Médiateurs de l'Etat) seraient transférées à ce que l'on appellerait le „Loonraad” (Conseil des Salaires), une commission permanente du „Sociaal-Economische Raad” (Conseil Social-Economique). L'auteur traite des inconvénients qui se sont présentés à l'encontre de cette structure proposée du futur système de formation des salaires.

Prof. Mr H. ZWARENSTEYN, Une décision importante aux Etats-Unis.

On est souvent sous l'impression que moyennant le Sherman Act et le Robinson-Patman Act on veille davantage à la protection de concurrents (non efficients) qu'au maintien de l'esprit de concurrence. L'auteur rend compte des mesures prises en vertu de ces lois contre la „Eastman-Kodak Company”.

Mr K. L. BEYEN, Gage et publicité.

L'auteur démontre que le „gage donné en garantie”, où l'on munit certaines marchandises d'une marque indiquant qu'elles sont gagées, sera en certains cas utilisable, mais qu'il ne le sera pas pour beaucoup de cas.

De organisatie van de loonpolitiek

In een vorig artikel mochten wij wijzen op de grote mate van eenstemmigheid, zowel in de Stichting van den Arbeid als in de Sociaal-Economische Raad, met betrekking tot de materiële inhoud der toekomstige loonpolitiek ¹⁾. Ondanks de divergerende uitgangspunten, verband houdende met verschillen in levens- en maatschappijbeschouwing, konden de in het Stichtingsrapport neergelegde beginselen betreffende de materiële loonvorming de volledige instemming van betrokkenen verwerven.

Blijkens het S.-E.R.-advies inzake de toekomstige loonpolitiek is men algemeen van opvatting, dat een zekere mate van centrale leiding bij de loonvorming, mede tot uitdrukking komende in een coördinatie tussen de lonen onderling, als een wezenlijk element ook voor het toekomstige stelsel van loonvorming moet worden gezien. Hieruit volgt, dat ook in het toekomstige systeem van loonpolitiek richtlijnen, gebaseerd op de voor onze volkshuishouding fundamentele economische en sociale factoren (werkgelegenheid, betalingsbalans, ruilvoet, waardevastheid van het geld, een sociaal verantwoord loonniveau), niet zullen kunnen worden gemist. Deze richtlijnen, welke dus een aanwijzing geven omtrent het met het oog op de doeleinden van de algemene economische en sociale politiek meest wenselijke loonniveau, worden niet alleen van grote betekenis geacht voor de beheersing van het algemene loonniveau, maar ook voor de handhaving van een evenwichtige loonstructuur met verantwoorde loonverschillen tussen de onderscheiden bedrijfstakken en ondernemingen enerzijds en de verschillende functies of arbeidsniveaux anderzijds. Dit houdt tevens in, dat de richtlijnen een belangrijk hulpmiddel vormen zowel voor de bedrijfsgegoten, die regelingen van arbeidsvoorwaarden vaststellen — hetgeen de arbeidsvrede ten goede kan komen — als voor het orgaan, waaraan het toezicht op de loonvorming zal worden opgedragen ²⁾.

Naast deze leiding en coördinatie in de loonpolitiek wenst de Sociaal-Economische Raad, evenals de Stichting van den Arbeid, een verruiming van de mogelijkheid tot differentiatie in de lonen en andere arbeidsvoorwaarden; opdat de verantwoordelijkheid voor de loonvorming, meer dan momenteel het geval is, bij het bedrijfsleven in zijn verschillende geledingen zal komen te liggen. Tevens wordt hierdoor bereikt, dat in de loonvaststelling tot uitdrukking kan worden gebracht, dat de werknemer niet alleen deel uitmaakt van de Nederlandse volksgemeenschap, maar tevens lid is van bepaalde bedrijfs-gemeenschappen, i.c. de onderneming en de bedrijfstak, hetgeen impliceert, dat de werknemer ook in economisch en sociaal opzicht als zodanig wordt behandeld. Ten slotte kan hierdoor een prikkel aan de werknemers worden gegeven hun arbeid aan te wenden in de in economisch opzicht gunstige bedrijfstakken.

De aldus verkregen overeenstemming behoeft uiteraard verschil van mening bij de nadere uitwerking en praktische toepassing van deze beginselen niet uit te sluiten. Zo kan verschillend worden geoordeeld over de mate van afwijking van de richtlijnen en de hieraan te stellen

regels, al naar gelang de coördinatie dan wel de differentiatie in de loonvorming als de belangrijkste zuil van het loonpolitieke gebouw wordt gezien. Hierbij dient men evenwel te bedenken, dat in de praktijk naast subjectieve inzichten de objectieve omstandigheden, waarmede men bij de concretisering der algemene loonpolitieke normen wordt geconfronteerd — zoals de situatie op de arbeidsmarkt —, een belangrijke invloed kunnen uitoefenen.

Voorts is reeds gebleken bij de jongste beslissing der Regering inzake de verruiming van de secundaire arbeidsvoorwaarden, dat ook verschil van opvatting mogelijk is met betrekking tot het tempo, waarin deze evolutie in de loonpolitiek zich dient te voltrekken. In het S.-E.R.-advies inzake het vraagstuk van de toekomstige loonpolitiek wordt opgemerkt „dat de verwezenlijking van de in het rapport (van de Stichting van den Arbeid) uitgesproken wenselijkheid van een zo grote mogelijkheid van differentiatie in de lonen en andere arbeidsvoorwaarden als met de coördinatie-gedachte in overeenstemming is te brengen, geenszins behoeft te wachten op de volledige inwerkingstelling van de voor het nieuwe systeem wenselijk geachte apparatuur. Ook met inschakeling van het bestaande apparaat kan aan de wens van differentiatie worden tegemoetgekomen. Dit is een kwestie van inhoud geven aan de richtlijnen”. Hoewel hiervoor een aanwijzing van de zijde van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid aan het College van Rijksbemiddelaars — geheel binnen het kader van het huidige loonsysteem, zoals dit wettelijk is vastgelegd in het B.B.A. — dus voldoende is, bleek de Regering, gezien de beslissing van 19 September jl., — in overeenstemming met het gevoelen van een deel der in de Stichting van den Arbeid vertegenwoordigde organisaties — niet bereid deze mogelijkheid van differentiatie ook met betrekking tot de primaire arbeidsvoorwaarden (de regelingslonen) open te stellen.

Verwacht moet worden, dat bij eventuele loonmaatregelen, welke in de naaste toekomst wenselijk en noodzakelijk worden geacht, genoemde factoren wederom naar voren zullen treden. Zoals bekend heeft de Sociaal-Economische Raad een dezer dagen in studie genomen het vraagstuk van de mogelijkheid en wenselijkheid van een loonmaatregel in verband met een eventuele divergentie in de toeneming van het nationale inkomen per hoofd van de actieve beroepsbevolking in 1955 en 1956 ten opzichte van 1954 enerzijds en de ontwikkeling van het inkomen der werknemers sinds de zgn. welvaartsloonronde van October 1954 anderzijds. Bij dit onderzoek zal tevens aandacht worden geschonken aan de te verwachten repercussies van de invoering van de definitieve ouderdomsvoorziening, van een nieuwe huurverhoging en van de vóór begin 1957 waarschijnlijk te achten inwilliging van andere sociaal-economische desiderata op het gemiddelde loonniveau in ons land.

Indien de conclusie zou luiden, dat rekening houdende met genoemde factoren, nog een zekere „ruimte” voor verdeling beschikbaar blijft, zal opnieuw de vraag aan de orde komen op welke wijze dit zal dienen te geschieden. Bij de beantwoording van deze vraag is een zeker verschil van mening zeer wel denkbaar wat betreft de mate van coördinatie en differentiatie bij deze eventueel te treffen loonmaatregel, mede in verband met de visie, welke men heeft op het tempo waarin de overigens algemeen wenselijk geachte evolutie in de loonpolitiek zich dient te voltrekken. Dit behoeft uiteraard niet te betekenen, dat in het

¹⁾ De toekomstige loonpolitiek; uitgave van de Stichting van den Arbeid; Advies inzake het vraagstuk van de toekomstige loonpolitiek. Publicaties van de Sociaal-Economische Raad, 1955, no 4. J. W. de Pous, Loonvorming; „E.-S.B.”, 28 September 1955.

²⁾ De wijze, waarop in de Sociaal-Economische Raad het vaststellen van richtlijnen zou dienen te geschieden, wordt — overigens ten onrechte — besproken in de paragraaf over de samenstelling en werkwijze van de Loonraad.

overleg tussen de werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers geen overeenstemming mogelijk zou blijken. In het S.-E.R.-advies inzake het vraagstuk van de toekomstige loonpolitiek wordt er nadrukkelijk op gewezen, dat „de praktijk in Nederland aantoonde, dat men staande voor een gemeenschappelijke taak en zich bewust zijnde van de daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheid, er dikwijls in slaagt omtrent het te voeren beleid overeenstemming te bereiken, ook al zijn de theoretische uitgangspunten, van waaruit men de concrete situatie benadert, verschillend”.

Ten aanzien van de organisatie der loonpolitiek — het institutionele kader, waarin de materiële inhoud van de loonvorming moet worden gegoten — bestond in de Stichting van den Arbeid ten tijde van het uitbrengen van eerdergenoemd rapport eveneens een verheugende mate van overeenstemming. Ook bij de voorgestelde organisatorische opbouw van het toekomstige loonsysteem was het streven er op gericht het zwaartepunt van de zeggenschap met betrekking tot de loonvorming van de centrale Overheid naar het georganiseerde bedrijfsleven in zijn privaat- en publiekrechtelijke verbanden te verleggen ten einde aldus de zelfwerkzaamheid van het bedrijfsleven, het „zelf doen” der maatschappelijke organisaties, te bevorderen.

In de voorgestelde apparatuur voor de uitvoering der toekomstige loonpolitiek wordt aan de S.-E.R., als toporgaan van het publiekrechtelijk georganiseerde bedrijfsleven, een belangrijke taak toebedeeld. Het hoogste college der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zou immers worden belast zowel met de vaststelling — zij het met een zeker toezicht van de Overheid — als met de hantering van de richtlijnen. De Overheid zou slechts een taak behouden bij de vaststelling der richtlijnen, in zoverre zij een besluit van de S.-E.R. zou kunnen schorsen en eventueel vernietigen om vervolgens zelf de richtlijnen aan het bedrijfsleven voor te schrijven. Bij de concrete toepassing van de richtlijnen zou de Overheid niet langer ingeschakeld zijn. De taak en bevoegdheden van het College van Rijksbemiddelaars zouden worden overgeheveld naar de S.-E.R., i.c. een vaste commissie van de Raad, de zgn. Loonraad, die met autonome bevoegdheden bij de uitvoering van het loonbeleid zou worden bekleed.

Bij het toezicht op de praktische loonvorming wordt aldus aan deze Loonraad een zeer belangrijke functie toegekend. Tot de taak van de Loonraad moet worden gerekend: het goedkeuren van de overeengekomen voorstellen (subs. de voorgenomen loonverordeningen) in de onderscheiden bedrijfstakken; het algemeen verbindend verklaren van collectieve arbeidsovereenkomsten; het vaststellen van bindende regelingen en — bij het ontbreken van overeenstemming — het uitvaardigen van loonverordeningen voor de betreffende bedrijfstakken, indien algemene economische en sociale belangen zulks nodig maken. Dit betekent, dat geen wijzigingen van de lonen en andere arbeidsvoorwaarden tot stand kunnen komen, zonder dat deze de goedkeuring van de Loonraad hebben verkregen.

Nog voor de publicatie van het Stichtingsrapport bleek reeds uit een redactionele bespreking van dit rapport in „E.-S.B.”, dat de voorgestelde opbouw van het toekomstige systeem van loonvorming geen onverdeelde instemming in den lande kon verkrijgen³⁾. Spoedig na de publicatie van het rapport gaf een der centrale werk-

geversorganisaties te kennen zich evenmin te kunnen verenigen met de in het Stichtingsrapport voorgestelde constructie, terwijl ten slotte in de Sociaal-Economische Raad een belangrijke minderheid — volgens berichten in de dagbladen zou de stemverhouding 20 tegen 17 zijn geweest — principiële bezwaren had tegen de voorgestelde organisatie van het toekomstige stelsel van loonpolitiek.

De bezwaren betreffen vooral de inschakeling van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie bij de loonvorming en richten zich met name tegen de overheveling van bevoegdheden van de Overheid naar het bedrijfsleven, i.c. van het College van Rijksbemiddelaars naar de S.-E.R. Zij kunnen als volgt worden samengevat.

In de eerste plaats zou in de voorstellen van de Stichting van den Arbeid onvoldoende ruimte worden gelaten voor de taak van de Overheid als hoedster van het algemeen belang op het terrein van de loonvorming. Weliswaar wordt aan de Overheid een beslissende stem toegekend bij de vaststelling of wijziging van de richtlijnen; d.w.z. bij het bepalen van het algemene kader, waarbinnen de praktische loonvorming zich afspeelt, doch de hantering van deze richtlijnen onttrekt zich aan het toezicht van overheidswege. Wanneer nu met name de differentiatie in de beloning tussen de onderscheiden bedrijfstakken en ondernemingen als een integrerend onderdeel van het loonsysteem wordt ingevoerd, zou dit er toe kunnen leiden, dat bij een minder juiste wijze van toepassing van deze richtlijnen in feite een algemene loonbeweging in het leven wordt geroepen vanwege de repercussies, die van de beloning in de ene bedrijfstak kunnen uitgaan op die in andere bedrijfstakken. Hierdoor zou de realisering van het gemiddelde loonniveau, dat met de vaststelling van de richtlijnen wordt beoogd, in gevaar worden gebracht.

Is deze vrees voor een feitelijke frustrering van het gemiddelde loonniveau, dat de Overheid — gelet op de goedkeuring van de hierop gebaseerde richtlijnen — uit sociale en economische overwegingen wenselijk acht, gerechtvaardigd? Het antwoord op deze vraag zal mede afhangen van het vertrouwen, dat gesteld wordt in de vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en de onafhankelijke deskundigen, die in de met de praktische uitvoering der loonpolitiek belaste Loonraad zitting zullen nemen.

Erkend moet worden, dat het voortreffelijke samenspel tussen Overheid en bedrijfsleven, dat in de loop der jaren gestalte kreeg in de nauwe samenwerking tussen het College van Rijksbemiddelaars en de Stichting van den Arbeid in de voorgestelde constructie aan betekenis zal inboeten. Dit behoeft echter niet te betekenen, dat de stem van de ministeriële waarnemer in de Loonraad, die eens roependen in de woestijn zal zijn. Niettemin zou het aanbeveling verdienen te onderzoeken, hoe in het voorgestelde systeem in concreto een vruchtbaar contact tussen Overheid en bedrijfsleven bij de praktische uitvoering der loonpolitiek — er behoeft onzes inziens hier geen sprake te zijn van een gemeenschappelijk dragen van verantwoordelijkheid; een gedeelde verantwoordelijkheid op dit gebied komt ons zelfs ongewenst voor — kan worden gewaarborgd⁴⁾. Indien men desalniettemin

⁴⁾ Sprekende over de taak van de Overheid bij het vaststellen van de richtlijnen, merkt de S.-E.R. op, dat als vanzelfsprekend moet worden aangenomen, dat op het stuk van de vaststelling van richtlijnen zich een praktijk zal ontwikkelen, waarbij een voortdurend en nauw overleg zal plaatsvinden tussen de verantwoordelijke organen van de centrale Overheid en die van het bedrijfsleven (blz. 15). Of deze vanzelfsprekendheid echter zo vanzelfsprekend is, kan worden betwijfeld, vooral wanneer (op blz. 22) wordt opgemerkt, dat dit overleg slechts bestaat in het bijwonen van de vergaderingen van de S.-E.R. door ministeriële waarnemers. De bestaande praktijk heeft geleerd, dat door dit bijwonen en zitten waar te nemen een intensief overleg niet bij voorbaat is gewaarborgd.

³⁾ „Loonbeheersing door de Sociaal-Economische Raad?”, „E.-S.B.”, 18 Augustus 1954. Voor een bespreking van dit artikel moge worden verwezen naar een door mij gehouden inleiding op de Economen Conferentie 1955.

zou menen geen voldoende vertrouwen te mogen stellen in de wijsheid van de leden van de Loonraad en in een effectief contact tussen Overheid en bedrijfsleven, en men op grond hiervan de coördinatie tussen de concrete loonvaststelling en de algemene sociaal-economische politiek onvoldoende gewaarborgd acht, dient men te bedenken, dat de richtlijnen ook bindende regelen inhouden met betrekking tot de mogelijkheid van differentiatie. Men vergelijkte in dit verband de vier voorwaarden, welke zijn gesteld bij de regeringsbeslissing van 19 September jl. inzake de differentiatie in een aantal secundaire arbeidsvoorwaarden. De inschakeling van de Overheid bij de vaststelling der richtlijnen verschaft de Overheid dus tevens de mogelijkheid invloed uit te oefenen op de praktische toepassing van deze richtlijnen. In dit licht gezien kan de opmerking in het S.-E.R.-advies, dat de centrale Overheid slechts achteraf kan ingrijpen, tot misverstand aanleiding geven.

Een tweede categorie bezwaren houdt verband met de gevaren, welke een overheveling van bevoegdheden van de Overheid naar de S.-E.R. zou inhouden voor een gezonde ontwikkeling der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Voor een dergelijke ontwikkeling wordt een geleidelijk rijpingsproces, van onderop beginnend, noodzakelijk geacht. Voorts zou de Loonraad met zijn coördinerende taak een centraliserend element in de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie brengen, waardoor het tot ontwikkeling komen van de noodzakelijke onderbouw, i.c. de bedrijfsschappen, zou worden belemmerd en een gezonde groei der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zou worden geschaad.

Ook deze bezwaren kunnen moeilijk van doorslaggevende betekenis worden geacht. De factor „rijpheid” is reeds vele malen naar voren gebracht bij de uitvoering van de Wet op de Bedrijfsorganisatie. Ongetwijfeld is een onrijpe vrucht niet bevorderlijk voor een goede functionering van het spijsverteringsproces. Dit geldt evenwel ook voor vruchten, die niet tijdig zijn geconsumeerd en het stadium van rijpheid zijn gepasseerd. Men geve zich er rekenschap van, dat het optreden van ontbindingsverschijnselen in de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie door het niet tijdig gebruik maken van de mogelijkheden, welke de Wet op de Bedrijfsorganisatie voor een harmonische ontwikkeling van de sociaal-economische structuur onzer volkshuishouding biedt, evenmin bevorderlijk is voor een goede functionering van het economisch proces.

Dit neemt niet weg, dat moet worden toegegeven, dat op het niveau van onderneming en bedrijfstak het stadium van rijpheid, tot uitdrukking komend in de bereidheid tot het dragen van privaat- of publiekrechtelijke verantwoordelijkheid voor de vaststelling van lonen en andere arbeidsvoorwaarden, niet in alle sectoren van het bedrijfsleven is bereikt. Het belangrijke aantal door het College van Rijksbemiddelaars vastgestelde loonregelingen — ook al is aan de totstandkoming hiervan in vele gevallen een intensief overleg tussen werkgevers en werknemers in de betreffende bedrijfstak voorafgegaan — wijst er op, dat niet steeds de bereidheid aanwezig is om de privaatrechtelijke verantwoordelijkheid voor de vaststelling van lonen en andere arbeidsvoorwaarden geheel of gedeeltelijk te dragen.

Dit geldt in nog sterkere mate voor het aanvaarden en hanteren van publiekrechtelijke bevoegdheden, zoals de historie der verordenende bevoegdheid op het terrein

van lonen en andere arbeidsvoorwaarden heeft geleerd. Ook al is het zaad der loonverordeningen in verschillende onderliggende geledingen uitgestrooid, van enige wasdom kan tot op heden, zelfs in de landbouw, niet worden gesproken.

Hierbij moet nog worden aangetekend, dat een deel der werkgeversorganisaties zelfs de voorkeur er aan geeft het zaaien uit te stellen, totdat voldoende zekerheid is verkregen, dat de door de bedrijfslichamen vast te stellen loonverordeningen tot stand komen op basis van overeenstemming tussen de vrije organisaties van werkgevers en werknemers in de bedrijfstak. Hoewel men zonder last of ruggespraak in de S.-E.R. zitting heeft, menen deze organisaties voorts, dat — op centraal niveau — publiekrechtelijke verantwoordelijkheid bij het goedkeuren van voorstellen uit het bedrijfsleven en het bij gebrek aan overeenstemming in een bedrijfstak zelfstandig bij verordening vaststellen van lonen en andere arbeidsvoorwaarden, niet kan worden aanvaard, omdat de werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers in de Loonraad met de direct belanghebbenden in een vrij nauwe relatie staan.

De vraag rijst echter, of het onthouden van elke belangrijke publiekrechtelijke bevoegdheid aan de bedrijfsorganen bevorderlijk is voor de totstandkoming en uitbouw van deze lichamen. Dat een grote gereserveerdheid wordt getoond bij het verlenen van publiekrechtelijke bevoegdheden op het gebied van de prijzen, ten einde te voorkomen, dat de ordenende en stimulerende werking van het prijsmechanisme zou worden belemmerd, is begrijpelijk. Zou daarenboven ook verordenende bevoegdheid op loongebied aan de bedrijfsschappen worden onthouden, dan kan moeilijk worden verwacht, dat een groot enthousiasme aan de dag zal worden gelegd voor het verwerven van de resterende vrijwel lege huls.

Wenst men inderdaad enkele vrijheidsgraden aan het huidige systeem van loonpolitiek toe te voegen, opdat het zwaartepunt van de loonvorming wordt verlegd naar het bedrijfsleven in zijn verschillende geledingen en het bedrijfsleven in staat wordt gesteld zelfstandig de gewenste differentiatie in de lonen en andere arbeidsvoorwaarden te verwezenlijken, dan zal de bereidheid moeten bestaan hiervoor ook verantwoordelijkheid in privaatrechtelijke en publiekrechtelijke verbanden te dragen. De noodzaak van coördinatie in de loonvorming op grond van algemene economische en sociale belangen vereist bovendien een door de privaatrechtelijke organisaties gedragen bovenbouw, welke met publiekrechtelijke bevoegdheden is bekleed. Naar onze mening mag worden verwacht, dat van deze bovenbouw een stimulerende werking op de onderliggende geledingen zal uitgaan.

Een deel van de tegenstanders van het in het Stichtingsrapport voorgestelde systeem van loonpolitiek wenst deze geledingen te stimuleren tot zelfwerkzaamheid, tot het dragen van *privaatrechtelijke* verantwoordelijkheid, door het afschaffen van de mogelijkheid om „van bovenaf” bij het ontbreken van overeenstemming in de betreffende geleding een dwingende regeling van lonen en andere arbeidsvoorwaarden op te leggen. Daar hierdoor naar onze mening een verstoring in de maatschappelijke machtsverhoudingen zou optreden, moet deze wijze van stimuleren van verantwoordelijkheid worden verworpen. Bovendien wordt door de bepleite voorwaarde van volledige overeenstemming in de privaatrechtelijke sfeer voor het totstandkomen van loonverordeningen, het verkrijgen en dragen van *publiekrechtelijke* verantwoordelijkheid op het niveau van de bedrijfstak zelfs

belemmerd. Ten slotte moet er op worden gewezen, dat het laten voortbestaan van een intensieve overheidsbemoeiing bij de praktische uitvoering van het loonbeleid, niet slechts het dragen van publiekrechtelijke verantwoordelijkheid door de maatschappelijke organisaties op centraal niveau verhindert, maar bovendien het gevaar oproept, dat deze organisaties in de toekomst niet langer privaatrechtelijke verantwoordelijkheid voor de loonvorming kunnen en willen aanvaarden.

Uiteraard moet deze divergentie in opvattingen met betrekking tot de institutionele zijde van de loonvorming

worden betreurd. Men kan slechts de hoop uitspreken, dat het bedrijfsleven door hernieuwd overleg alsnog een stemmigheid inzake de organisatie van de loonpolitiek zal weten te bereiken, opdat worde voorkomen, dat de Overheid, hetzij gedwongen zou worden bevoegdheden te verlenen en verantwoordelijkheden op te dragen, waar deze niet worden begeerd, hetzij genoodzaakt zou zijn een door velen begeerde structurele wijziging in de loonpolitiek te belemmeren door handhaving van de bestaande toestand.

¹s-Gravenhage.

J. W. DE POUS.

Een belangrijke beslissing in de Verenigde Staten

Sedert de invoering van de anti-trust wetgeving in de Verenigde Staten, in 1890, zijn reeds veler gemoederen in beroering gebracht. Er zijn stemmen, die met overtuiging betogen, dat de Sherman Act wellicht in het leven is gegroepen om de concurrentiegeest gaande te houden, doch dat het er vaak op lijkt, dat er meer wordt gewaakt voor de bescherming van (niet-efficiënte) mededingers, dan voor het instandhouden van mededinging. Deze opvattingen zijn verscherpt sedert de Robinson-Patman Act van 1938, welke het ongeoorloofd maakt om discriminerend op te treden, wanneer deze discriminatie kan leiden tot het berokkenen van schade aan een persoon of bedrijf met wie de bevoordeelde in mededinging is.

In de „Michigan Business Review” van Maart 1951 heeft de bekende Harvard hoogleraar, Prof. Malcolm P. McNair, er op gewezen, dat de ingewikkelde constructie van de Robinson-Patman Act in feite er op neerkomt, dat een efficiënte bedrijfsvoering niet te ver zal mogen gaan in efficiency. McNair citeert in zijn artikel de uitspraak van de New Yorkse advocaat, Mr Goldthwaite Dorr, die o.a. opmerkt, dat het mogelijk is, dat een bedrijf, dank zij een goede bedrijfsvoering, elke gelegenheid heeft benut om de positie van het bedrijf te verstevigen, zonder dat er ook maar in de geringste mate sprake kan zijn van bedenkelijke handelingen. Gesteld, zo vervolgt Dorr, dat als gevolg van deze goede bedrijfsvoering de onderneming gestadig in omvang groeit, dan kan er een ogenblik komen, waarop de rechterlijke macht ingrijpt met het volgende verwijt: „Gij zijt in Uw bekwaamheid om efficiënt en fatsoenlijk te concurreren te succesvol geweest. Want door Uw ondernemingszin heeft Uw positie in het handelsverkeer zodanige afmetingen aangenomen, dat gij, op een zeker moment in Uw bedrijfsvoering een misdadiger bent geworden. Gij had niet alle deuren van eerlijke handelsmogelijkheden, welke zich voor U openen, moeten binnengaan”. McNair wijst er dan op, dat de combinatie van de Sherman Act en de Robinson-Patman Act verre is van een wetgeving, welke er op gericht zou zijn de concurrentiegeest levendig te houden. Het lijkt er maar al te vaak op, dat de beide wetten een dienstig instrument zijn in de handen van diegenen, die grote ondernemingen als een misdadig element in de maatschappij beschouwen. Want het is nu eenmaal zo, dat als een onderneming in kracht en omvang groeit, er een concentratie ontstaat, die de onderhandelingspositie van het bedrijf in belangrijke mate doet toenemen. En in zodanige omstandigheden kan het geen verwondering wekken, dat de onderneming van haar leveranciers voorwaarden kan bedingen, die een minder sterke, minder krachtige onderneming niet kan verkrijgen. „Dat is

normaal”, zou men kunnen zeggen. Maar het is niet normaal in de ogen van de Amerikaanse wetgever.

Om een actueel voorbeeld te noemen: gesteld dat het grootwinkelbedrijf „Atlantic and Pacific Company”, met winkels over het gehele grondgebied der Verenigde Staten en Canada, een artikel wil kopen, dat ook door de kleine zelfstandige winkelier wordt aangeboden, dan is het verboden om dit artikel aan de „A & P” goedkoper aan te bieden dan aan de kleine winkelier. Zowel koper als verkoper zouden nl. schuldig zijn aan ontduiking van de Robinson-Patman Act. De enige uitzondering op dit verbod is, dat het verkopen in quantum een daadwerkelijke besparing oplevert in de kosten van „doing business”; in dat geval is de werkelijke kostenbesparing de enige korting, welke is geoorloofd. En zelfs dan is het in de praktijk zeer moeilijk gebleken om een geslaagd pleidooi op deze gronden te voeren.

Menig Nederlands ondernemer, die begerig is om in Amerika een afzetgebied te vinden, en ter wille van deze begeerte zijn producten aan een groot warenhuis voor bijv. 10 pCt minder aanbiedt dan aan een kleinere afnemer, is strafbaar als hij niet kan aantonen dat de order van het grote warenhuis hem inderdaad 10 pCt minder kostte (uiteraard kunnen in deze berekening alle bedrijfskosten, die van directe invloed zijn op het vaststellen van de prijs, in beschouwing worden genomen). Tot welke wonderlijke gevolgen de hier boven geschetste wetgeving kan leiden, bleek onlangs in een gesprek met de vertegenwoordiger van een Canadese staalfabriek. Wanneer de Amerikaanse staalfabrieken aan een inschrijving deelnemen en de Canadese fabrieken willen een kans op gunning hebben, dan kunnen zij, zich baserend op de Amerikaanse wetgeving (zoals Robinson-Patman Act, Unfair Trade Practices Act etc.) ongeveer berekenen, wat de prijs zal zijn voor welke de Amerikaanse industrie zal inschrijven. Wat de Canadese industrie derhalve heeft te doen, is inschrijven tegen een prijs, welke ongeveer 3 pCt lager ligt dan de Amerikaanse. Men zal vragen: „Hoe weet de Canadese industrie wat de Amerikaanse prijs zal zijn?” Dit is niet zo buitengewoon moeilijk: vrijwel de gehele staalindustrie produceert onder gelijksoortige voorwaarden. Derhalve was, volgens onze zegsman, een nauwkeurige kennis van de Amerikaanse wetgeving voor de Canadese industrie van grote waarde voor een goede mededinging. Wij betwijfelen, of de Amerikaanse wetgevers een dergelijke ontwikkeling konden voorzien.

Een recente juridische maatregel heeft wederom de aandacht gevestigd op het merkwaardige verloop, dat kan

plaatsvinden als gevolg van toepassing van de hierboven vermelde wetgeving. Wij doelen hier op de beteugeling en inperking van monopolistische methoden, welke, naar wordt beweerd, zouden worden betracht door de „Eastman Kodak Company”. Op 21 December 1954 diende het Amerikaanse Ministerie van Justitie een formele aanklacht in tegen de „Eastman Kodak Company” terzake van monopolisering van de kleurenfilm-ontwikkelingsindustrie. Deze aanklacht was een administratieve formaliteit, volgende onderhandelingen met de „Eastman Kodak Company”, welke reeds sedert Juli 1954 gaande waren. Dezelfde dag, dat het Amerikaanse Ministerie van Justitie haar aanklacht indiende, verklaarde de „Eastman Kodak Company” zich bereid om die maatregelen te treffen, welke noodzakelijk werden geacht voor het paal en perk stellen aan de ongewenste (ongeoorloofde?) handelsgebruiken.

In het Julinummer van de „Journal of Marketing” wordt deze zaak gekenschetst als „an outstanding example” van het standpunt van de huidige Regering om langdurige en kostbare anti-trust processen te vermijden, door het onderhandelen met de betrokken bedrijven, voordat de zaak de rechtzaal bereikt. In het onderhavige geval was het hoofdbezwaar tegen de „Eastman Kodak Company”, dat de onderneming door haar gewoonte om een prijs vast te stellen waartegen de Kodak-films werden verkocht *en* ontwikkeld, de opkomst en groei van een zelfstandige, onafhankelijke kleurenfilmindustrie had verhinderd. Om aan deze bedenkelijke (!) handelspraktijk een einde te maken, werd bedongen, dat in het vervolg geen gecombineerde prijs meer mocht worden vastgesteld, waartegen de „Eastman Kodak Company” haar kleurenfilm zou verkopen *en* ontwikkelen. Met andere woorden: door een afzonderlijke prijs voor het ontwikkelen van de kleurenfilm vast te stellen, hoopt men te bereiken, dat andere ondernemers zullen worden aangemoedigd een kleurenfilm-ontwikkelingsbedrijf op te bouwen, waardoor de zo gewenste mededinging zou zijn bereikt.

Alsof deze maatregel op zichzelf niet ingrijpend genoeg was, werden er in het onderhavige geval nog de navolgende bepalingen aan de beslissing toegevoegd: de octrooien welke „Eastman” heeft, of waarover zijn de komende vijf jaar komt te beschikken, moeten tegen een redelijke be-

taling ter beschikking van alle aanvragers worden gesteld. En indien er een geschil ontstaat over het vaststellen van de „redelijke” betaling, dan zal de rechtbank dit bedrag vaststellen. Als bijzonderheid is hierbij vastgesteld, dat de bewijslast voor de redelijkheid van het gevraagde bedrag op de schouders van „Eastman” zal komen te rusten.

Bovendien moet „Eastman” technische bijstand verlenen aan film-ontwikkelingsfabrikanten in de vorm van handleidingen, schematische overzichten en voorts door dienstverlening door technische deskundigen, tegen kostprijs! Voorts zullen concurrenten het recht hebben, zij het ook in beperkte mate, om de ontwikkelingsfabrieken van „Eastman” te bezoeken. Met andere woorden: „Eastman” moet vrijwel alle haar ten dienste staande middelen aanwenden om mededingers in het leven te roepen en in het leven te houden.

De beslissing van 21 December 1954 gaat echter nog een stap verder: zij houdt voorts in, dat na verloop van zeven jaar „Eastman” afstand zal doen van een zodanig gedeelte van haar productiecapaciteit, dat deze slechts 50 pCt zal uitmaken van het totale productievermogen van de kleurenfilm-ontwikkelingsindustrie. Er is weliswaar een „escape clause” opengelaten voor het geval, dat het productievermogen van „Eastman” de 50 pCt zou overschrijden: als tot genoegdoening van de rechtbank kan worden aangetoond, dat cliënten bevredigende vrije keuze („practical alternatives”) hebben, dan kan „Eastman” van verdere verschrompeling worden verschoond!

* *

*

Voor ons ligt het jaarverslag 1954 van het Verbond van Nederlandsche Werkgevers, waarin op blz. 15 melding wordt gemaakt van het Wetsontwerp Economische Mededinging. De enige verzuchting en wens, die wij naar aanleiding van deze aankondiging slaakten, was: Moge men zich het oude spreekwoord in herinnering brengen: „Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht”. En moge het een iegelijk behagen in dit verband de Amerikaanse ervaringen met economische mededinging als spiegel — en richtsnoer — te hanteren!

East Lansing, Mich.

Mr H. ZWARENSTEYN.

Bezitloos pand en publiciteit

In zijn artikel „Bezitloos pand en publiciteit” (te vinden in de aflevering van 3 November 1954 van dit tijdschrift) zocht Mr F. J. Brevet naar een oplossing voor de vraag, hoe bezitloos pand — sedert lang door de rechtspraak erkend, en maatschappelijk ingeburgerd — en publiciteit met elkaar te verenigen zouden zijn. Immers, door het bezitloos pand lijkt de debiteur rijker dan hij is: goederen, waarover hij in de ogen van met hem contracterende derden heer en meester is, blijken evenwel, wanneer het er op aankomt daarop een vordering te verhalen, krachtens een eigendomsoverdracht tot zekerheid aan een ander toe te behoren. En als gevolg van het feit, dat een dergelijke eigendomsoverdracht zo geruisloos in zijn werk gaat, is de verleiding voor minder scrupuleuze zakenlieden groot, om als de zaken minder goedgaan, een poging te wagen hun bezittingen langs de weg van een fictieve overdracht aan de groep van hun schuldeisers te onttrekken.

Tegen dit alles, zo heeft Prof. Meyers bij zijn leven herhaaldelijk betoogd, dient gewaakt te worden, en wel door middel van publiciteit in de vorm van publicatie van de eigendomsoverdracht tot zekerheid in een register. De verdediging van Prof. Meyers tegen de vele bezwaren, welke tegen het registerpand te berde zijn gebracht — ook in de Tweede Kamer — wordt in het artikel van Mr Brevet uitvoerig weergegeven. Opgemerkt zij, dat Prof. Meyers in zijn ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek een regeling voor het registerpand heeft opgenomen, niettegenstaande de Kamer deze vorm van pandrecht verwierp; daarnaast bevat dit ontwerp nog een regeling voor een vorm van bezitloos pandrecht, dat niet aan het vereiste van publicatie onderworpen is. Dit laatste lijkt dus meer op de huidige eigendomsoverdracht tot zekerheid, doch is in het ontwerp Meyers — en ook in het regeringsontwerp, dat enige tijd geleden bij de Tweede Kamer werd ingediend, en dat het ontwerp

Meyers grotendeels volgt — in rang ten achter gesteld bij het registerpand, terwijl het bovendien nog aan verschillende andere, voor het registerpand niet geldende, beperkingen is onderworpen. Al met al valt te verwachten — en is ook reeds bij overleg in de kringen van het bedrijfsleven naar voren gekomen — dat de door Prof. Meyers gecreëerde vorm van niet-gepubliceerd bezitloos pandrecht voor het credietverstrekken bedrijfsleven weinig aantrekkelijk is, terwijl het registerpand zich al evenmin in een grote sympathie mag verheugen.

Er is echter gewezen op de mogelijkheid, bezitloos pand en publiciteit op een geheel andere wijze met elkaar te combineren, en wel in de vorm van een „trust-pand”, waarbij de verpande goederen van een merk worden voorzien door een door partijen aangewezen trustee. Alvorens hierop nader in te gaan, zouden wij een enkele opmerking willen maken over de vraag, of het gewenst is aan het bezitloos pandrecht publiciteit te verbinden.

Heeft het bedrijfsleven behoefte aan deze publiciteit? Wij menen dit te mogen betwijfelen, aangezien wij de stellige indruk hebben, dat het bedrijfsleven — wij spreken hier over het, tegen bezitloos onderpand, credietverstrekken bedrijfsleven — de publiciteit juist niet wenst. Men vreest de administratieve rompslomp, verbonden aan een registerpandrecht, men vreest ook een bemoeilijking van de credietverhoudingen, wanneer voor een ieder kenbaar kan zijn, dat de debiteur zijn inventaris, machines of voorraden in zekerheidseigendom heeft moeten overdragen. Maar ook bij de credietnemers zal de publicatie van hun financiële afhankelijkheid weinig bijval oogsten, zo komt ons voor, en behalve het gevaar voor daadwerkelijke schade aan de credietwaardigheid zullen psychologische factoren hier een grote rol spelen.

Het lijkt er derhalve op, of men in brede kring en in het bijzonder in de kring van de meest-belanghebbenden, het credietverstrekken bedrijfsleven zelve, de nadelen, aan het niet gepubliceerde bezitloos pandrecht verbonden, minder zwaar weegt, dan de bezwaren van publicatie. Aan de credietverlening pleegt en behoort een onderzoek naar de financiële positie van de a.s. schuldenaar vooraf te gaan; wij geloven niet dat het daarbij vaak zal voorkomen dat de a.s. schuldenaar, daarnaar uitdrukkelijk gevraagd, willens en wetens goederen de zijne noemt, die dit niet zijn. En wat het andere, vaak aangevoerde bezwaar tegen de fiduciaire eigendomsoverdracht betreft — het misbruik dat van deze geruisloze wijze van eigendomsverschuiving wordt gemaakt — zwaardere eisen, aan de acte van eigendomsoverdracht te stellen, en het bewijs, aan de debiteur op te leggen, dat het tegenover de beweerdde eigendomsoverdracht staande crediet ook werkelijk verleend is, zouden veel van de geuite klachten kunnen voorkomen.

Het trustpand, als wij dit zo mogen blijven noemen, heeft in Duitsland, en ook voor Nederlandse leningen aan Duitsland na de eerste wereldoorlog, ingang gevonden. Deze voorbeelden vallen echter buiten de Nederlandse gezichtskring. Wij nemen geheel aan, dat het trustpand in deze gevallen, waarin het — waarschijnlijk — om grote

financiële belangen en onderpanden van grote waarde ging, bevredigend heeft gewerkt. Vaak evenwel, misschien wel in de grote meerderheid van gevallen, gaat het bij de eigendomsoverdracht tot zekerheid om onderpanden voor credieten aan bedrijven en bedrijfjes, van betrekkelijk geringe omvang, doch door hun groot aantal tezamen van aanzienlijke betekenis. Wij denken bijv. aan de brouwerijcredieten, die — behoudens uitzonderingen — van enkele honderden tot enkele duizenden guldens variëren. Voor deze credieten wordt een veelsoortige inventaris, voor een groot deel bestaande uit allerlei voorwerpen van op zichzelf betrekkelijk geringe waarde, verbonden. Het is zeer de vraag, of het de moeite en kosten loont (de inventaris wisselt ook nogal eens van samenstelling) hier een trustee tussen te schakelen. Het aanbrengen van het merk zal o.i. geen geringe moeilijkheden met zich brengen, in het bijzonder omdat het merk aan twee tegenstrijdige eisen moet voldoen: het moet onuitwisbaar zijn, zolang de credietverhouding voortduurt; het moet anderzijds volledig verwijderd kunnen worden, zodra de debiteur zijn financiële vrijheid heeft herkegen!

Bovendien zal het voor de meeste debiteuren een onoverkomelijk bezwaar zijn, indien het merk voor de cliëntèle van het bedrijf zichtbaar zou zijn. Anderzijds gaat de publiciteitswaarde van het merk zo goed als verloren, indien het op verborgen wijze wordt aangebracht. Ook hier een moeilijk oplosbare tegenstrijdigheid.

Het trustpand kan twee voordelen hebben: de anonimiteit van de credietgever blijft bewaard en de credietwaardigheid van de credietnemer wordt niet aangetast, doch juist vergroot door de garantie van een zorgvuldig voorafgaand onderzoek door de trustee.

Voor de wereld van de brouwerijcredieten geldt het eerste voordeel echter niet. Eén blik op de zich op de tafels bevindende bierviltjes leert, wie de leverende brouwerij, en daarmee, wie de credietgeefster is. Hetzelfde geldt bijv. voor de credieten, door oliemaatschappijen aan pomphouders verleend.

Maar ook de tweede aanbeveling voor het trustpand moet, althans voor de brouwerijwereld, falen. Daar speelt bij de credietverlening de afnemersrelatie een zeker even grote rol bij de beoordeling, of het gevraagde crediet verleend zal worden, als de zekerheid, welke de debiteur vermag te stellen. Het onderpand is dientengevolge niet altijd evenredig aan het verleende crediet en het feit, dat het crediet toch verleend is, behoeft nog geen waarborg voor de soliditeit van de debiteur te vormen.

Wellicht komt het ook in andere branches voor, dat de afnemersrelatie bij de credietverlening een rol speelt.

Resumerende komen wij tot de conclusie, dat het trustpand in bepaalde gevallen waarschijnlijk een waardevolle oplossing brengt; voor vele andere gevallen zal het echter niet goed bruikbaar zijn. Het is zeer de vraag, of het wenselijk is, aan bezitloos pandrecht publiciteit te verbinden; indien dit al zo is, vormt het trustpand echter geen instituut, dat het door Prof. Meyers en de Regering voorgestane registerpand volledig zou kunnen vervangen.

Amsterdam.

Mr K. L. BEYEN.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

Deposito-obligaties

Onlangs verscheen een bericht van de Amsterdamsche Bank, betrekking hebbende op de uitgifte van 3 pCt 7-jarige deposito-obligaties, in coupures van f 1.000 en f 10.000 aan toonder, tot een bedrag van f 25 mln. Met deze emissie doet een nieuwe financieringsfiguur haar intrede in het Nederlandse bankwezen. Immers, in het verleden werden de algemene banken, behalve met eigen vermogen, uitsluitend gefinancierd met vreemd vermogen op korte termijn, m.a.w. met vermogen verkregen op de *geldmarkt*. Thans wordt echter met de uitgifte van obligaties een begin gemaakt met financiering door vreemd vermogen op lange termijn, m.a.w. met vermogen, verkregen op de *kapitaalmarkt*.

De middelen, verkregen op de *geldmarkt*, betroffen:

- 1) zgn. *termijndeposito's* (time-deposits), d.w.z. deposito's met een opzeggingstermijn van 1 maand of langer en spaargelden resp. gelden verkregen van gelieerde spaarbanken;
- 2) zgn. *zicht-deposito's* (deposits on current accounts), d.w.z. dagelijks opzegbare deposito's.

In de literatuur ¹⁾ worden deze zicht-deposito's, m.i. geheel terecht, als „crediteuren” beschouwd, m.a.w., voor zover het crediteuren in guldens betreft, op één lijn gesteld met *giraal* geld. De cliënten kunnen daarover op dezelfde wijze beschikken als over hun girotegoed. In de praktijk wordt echter nog wel eens onderscheid gemaakt, omdat de zicht-deposito's *altijd* credit staan, de crediteuren *als regel* credit, doch uitzonderingsgewijze óók wel eens debet (overdrafts).

Wat is voor de algemene banken de betekenis van termijndeposito's? Zij zijn voor hen *de* basis voor de crediet-schepping, m.a.w. zij zijn van het allergrootste belang voor de credietverlening.

Zicht-deposito's komen m.i. daarvoor niet in aanmerking. Deze behoren *belegd* te worden, deels op kortere, deels op langere termijn.

Ter illustratie navolgende voorbeelden. Veronderstel dat op grond van voorschriften van De Nederlandsche Bank 40 pCt van de op kortere of langere termijn opeisbare verplichtingen (crediteurensaldi) in liquide middelen, d.w.z. in kasvoorraden, schatkist- en ander overheids-papier, tegoeden bij correspondenten in binnen- en buitenland, aanwezig moet zijn.

We kunnen dan de maximale omvang van de crediet-schepping en credietverlening als volgt berekenen:

Stadium I			
Kas	f 100.000	Termijn-deposito's	f 100.000
Stadium II			
Kas	f 100.000	Termijn-deposito's	f 100.000
Maximale credietverlening (debiteuren)	„ 250.000	Maximale credietschepping (crediteuren)	„ 250.000
	<u>f 350.000</u>		<u>f 350.000</u>

Veronderstel dat de ervaring heeft geleerd dat de *kasvoorraden* circa 10 pCt van de op kortere of langere termijn opeisbare verplichtingen moeten bedragen, dan kan het beeld uiteindelijk worden:

Stadium III			
Kas	f 25.000	Termijn-deposito's	f 100.000
Diverse liquiditeiten	„ 75.000	Maximale credietschepping	„ 250.000
Maximale credietverlening	„ 250.000		
	<u>f 350.000</u>		<u>f 350.000</u>

¹⁾ Korteweg en Keesing: „Het moderne geldwezen”.

Beschouwen wij thans de situatie bij de Amsterdamsche Bank (inclusief Incassobank), zoals deze blijkt uit de balans per 31 December 1954, welke in gecompriëerde (gewijzigde) vorm wordt weergegeven (in f 1.000):

Kasvoorraden:			
Kas, kassiers etc.	f 138.618	Termijn-deposito's	f 172.809
Diverse liquide middelen:			
Opbouwobligaties, belastingcertificaten etc.	f 57.322	Crediteuren	1.181.639
Schatkistpapier	„ 446.762	Eigen vermogen:	
Ander overheids-papier	„ 34.708	Aandelen-kapitaal	f 70.010
Wissels	„ 22.158	Reserves	„ 50.000
Bankiers	„ 68.959	Onv. winstsaldo	„ 291
Effecten etc.	„ 37.405		
Prolongaties en voorschotten op effecten	„ 76.335		
	<u>f 743.649</u>		<u>„ 120.301</u>
Af:			
Kassiers en dag-geldl.	f 5.500		
Geaccepteerde wissels	„ 9.641		
Door derden geaccepteerd	„ 241		
Dividend	„ 7.000		
Uitkering uit agio-reserve	„ 1.400		
	<u>„ 23.782</u>		
	f 719.867		
Debiteuren	„ 600.592		
Deelnemingen	„ 15.996		
Gebouwen etc.	P.M.		
	<u>f 1.475.073</u>		<u>f 1.475.073</u>

Analyseren wij deze situatie, voor zover zulks uit gepubliceerde cijfers mogelijk is, uitgaande van de navolgende praemissen:

a) dat het aandelenkapitaal (permanente vermogen) in de allereerste plaats bestemd is én voor de financiering van gebouwen, installaties etc. én voor de financiering van deelnemingen. Waar de gebouwen etc. P.M. op de balans voorkomen, kan deze post grotendeels beschouwd worden als *extra-reserve*. Niet uitgesloten — zelfs zeer waarschijnlijk! — is dat de omvang van de extra-reserves (stille resp. geheime reserves) groter is dan deze post;

b) dat de reserves bestemd zijn om de gevolgen van eventuele tegenslagen in de toekomst op te vangen, maar zoveel mogelijk aanwezig behoren te zijn in *liquiditeiten*. Aanwending in het bedrijf — zoals in de praktijk van het bedrijfsleven zo veel voorkomt — is m.i. bij bankinstellingen, steunende op het vertrouwen van het publiek, *niet* of althans slechts in zeer beperkte mate toelaatbaar te achten;

c) dat de crediteuren inderdaad op kortere of op langere termijn opeisbare verplichtingen voorstellen. Het is nl. algemeen bekend dat onder crediteuren dikwijls „*voorzieningen*” voorkomen tegen allerlei eventualiteiten, welke in meerdere of mindere mate het karakter van reële reserves dragen. Gepubliceerde balansen geven daarin zeker nooit een duidelijk inzicht!

We kunnen dan navolgende opstelling per 31 December 1954 maken:

Liquiditeiten:	
Kasvoorraden	f 138.618
Diverse liquiditeiten	„ 719.867
	<u>f 858.485</u>
Af:	
Bestemd voor beleggingreserves:	
Kapitaal etc.	f 120.301
minus deelnemingen	„ 15.996
	<u>„ 104.305</u>
	f 753.180
Crediteuren	f 1.181.963
Waarvan gedekt door liquiditeiten	„ 753.180
Credietschepping	„ 428.783
Termijn-deposito's	„ 172.809
	<u>f 600.592</u>
Credietverlening (debiteuren)	f 600.592

Toetsen we deze bedragen aan de normen:

a liquiditeit 40 pCt van de op kortere of langere termijn opeisbare verplichtingen:

Termijn-deposito's	f 172.809
Maximale credietschepping $2\frac{1}{2} \times f 172.809$	„ 432.022
Maximale credietverlening	„ 604.831

Vergelijken wij dit met de werkelijke credietschepping ad f 428.783, dan blijkt dat de *grenzen* én van credietschepping én credietverlening *practisch bereikt* zijn.

b kasvoorraden 10 pCt van de op kortere of langere termijn opeisbare verplichtingen:

Maximale credietschepping	f 432.022
Minimum kasvoorraden 10 pCt van f 432.022	„ 43.202

Vergelijken wij dit met de werkelijke kasvoorraden ad f 138.618, dan zijn deze belangrijk hoger. Neemt men echter in aanmerking dat, blijkens het jaarverslag over 1954, gemiddeld f 110.000 op grond van de overeenkomst tussen de algemene banken en De Nederlandsche Bank als renteloze lening bij deze instelling is gedeponerd, dan blijkt wel dat de kasvoorraad per 31 December 1954, in het licht van vorenstaande berekening, zeker niet hoog is.

De ontwikkeling van de Amsterdamsche Bank ná 31 December 1954 heeft, gezien de balanspublicatie per 30 September 11., in het hiervoren geschetste beeld geen ingrijpende wijziging gebracht. En zo is dan ook het streven naar de verkrijging van een groter bedrag aan termijn-deposito's alleszins verklaarbaar te achten. De uitgifte van de deposito-obligaties handhaaft of versterkt gedurende een aantal jaren immers de mogelijkheid tot credietverlening.

De emissie zal, gezien de voorgaande berekening, wel in de eerste plaats bedoeld zijn om een zekere *consolidatie* van de credietverlening tot stand te brengen, m.a.w. om de positie van de bank te versterken. Daartoe kan bijgedragen worden zowel door hen, die hun termijn-deposito's omzetten in deposito-obligaties (vanwege de rentevergoeding) als door hen, die voor het eerst gelden ter beschikking van de bank stellen. Daarnaast blijft de mogelijkheid bestaan én de credietschepping (koopkrachtvergroting) én de credietverlening te vergroten.

De credietverlening heeft, juridisch beschouwd, betrekking op vorderingen op korte termijn, *economisch* beschouwd, betrekking op vorderingen op langere termijn als gevolg van het „constante” element in deze credietverlening. Hetzelfde kan men zeggen van de termijn-deposito's, al blijft er een verschil tussen. Het opeisen van

de vorderingen zal in vele gevallen niet op korte termijn mogelijk zijn, in verband met de wijze van aanwending dezer credieten door de cliënten der bank. Het opvragen door de depositohouders kan daarentegen niet worden uitgesteld. Als men dan ook via de uitgifte der deposito-obligaties de mogelijkheid tot opvragen van deposito's weet te beperken dan is dat voor de bank ongetwijfeld gunstig te achten.

Men zal zich echter moeten afvragen, of tegenover dit voordeel geen grote(re) nadelen staan. Immers, de deposito-obligaties vormen ten slotte een *obligatielening*, m.a.w. betekenen het aantrekken van *langdurig tijdelijk vermogen*. De rentelast zal — al is deze hoger dan voor termijn-deposito's — in dit geval wel geen moeilijkheden opleveren. De aflossing geheel of gedeeltelijk ná 5 jaar of geheel ná 7 jaar, kan komen in een hausse-periode, tijdens een crisis of in een baisse-periode. Is er een hausse-periode dan kan zij tot moeilijkheden leiden, gezien het verband tussen termijn-deposito's en credietschepping resp. credietverlening en dwingen, hetzij tot het uitgeven van nieuwe deposito-obligaties, hetzij tot het inkrimpen van de credietverlening. Is er een crisis, dan krimpt de credietverlening automatisch in, m.a.w. de aflossing levert geen enkele moeilijkheid op. Is de conjuncturomslag echter gekomen vóór de aflossing kan plaatsvinden, m.a.w. zit men al in de baisse-periode, dan heeft de inkrimping van credietschepping en credietverlening al plaatsgevonden, doch kan men de f 25 mln 3 pCt deposito-obligaties, welke geen of geen volledige functie in het bedrijf meer vervullen, niet aflossen. Gezien de omvang van de Amsterdamsche Bank heeft dit bezwaar ook in dit geval slechts relatief geringe betekenis.

Al moge dan tegen *deze* uitgifte van de Amsterdamsche Bank geen overwegend bezwaar gemaakt worden, toch geloof ik dat het in het *algemeen ongewenst* zou zijn als algemene banken in Nederland, gelet op hun tegenwoordige structuur, er eenmalig toe overgingen *deposito-obligaties* uit te geven. Waar ligt ten slotte de grens: én wat de grootte van de emissie én wat de aflossingswaarden én de rentevoet aangaat? Uiteindelijk gaat het om eenmalig meer of minder *langdurig tijdelijk vermogen*, dat *principeel* beschouwd op overeenkomstige wijze aanwending moet vinden in daartoe geschikte bedrijven.

Het streven naar meer stabiliteit in de termijn-deposito's is intussen begrijpelijk. Wil men in die richting een oplossing dan zal men deze m.i. moeten zoeken in *continue uitgifte en aflossing van kortstondig tijdelijke deposito-obligaties, tot een zodanig bedrag dat deze ook in baisse-perioden hun functie kunnen blijven vervullen*. Tegenover het *constante* element in de *credietverlening* staat dan het *constante* element in de *deposito's*! Voor bepaalde typen beleggers zijn deze deposito-obligaties zeker aantrekkelijk, in het bijzonder voor hen, die om enigerlei reden hun vermogen op enigszins langduriger termijn in deposito's plegen te beleggen. Ze hebben thans de keuze tussen termijn-deposito's en deposito-obligaties. De laatste geven iets meer rente, terwijl het toch ten allen tijde mogelijk is door verkoop ter beurze over eventueel benodigde contanten te beschikken. Extra-risico wordt ongetwijfeld in dit geval niet gelopen!

Europese overpeinzigen

De internationale politiek staat in het teken der ontspanning. De „geest van Genève”, hoeveel of hoe weinig waarde men daaraan ook wil toekennen, is een realiteit geworden, waarmede de Westeuropese regeringen te rekenen hebben; de gezichtshoek, waaronder de publieke opinie de grote problemen van deze tijd beziet, heeft in de achterliggende maanden een zekere verandering ondergaan. Economisch gezien echter zijn er enkele feiten, die tot voorzichtigheid manen.

In de eerste plaats moge worden gewezen op de spanningen, die zich in verschillende Westeuropese volkshuishoudingen geleidelijk hebben ontwikkeld. Vrijwel algemeen is sprake van een hoogconjunctuur, gepaard gaande met betalingsbalansmoeilijkheden, of althans dalende betalingsbalansoverschotten, „overemployment”, scharste aan arbeidskrachten dus, sociale onrust, en een meer of minder beheerste opwaartse beweging van het loonpeil (beheerst in Nederland, minder beheerst in Engeland, enigszins onbeheerst in Frankrijk). Het productie-apparaat is in tal van landen vrijwel volledig bezet. De theorie heeft, sinds Lord Beveridge een werkloosheid van 3 pCt een minimum achtte waaronder een volkshuishouding niet meer zonder storende fricties zou kunnen functioneren, bakzeil moeten halen; in enkele gevallen is een cijfer van omstreeks en zelfs lager dan 1 pCt voorshands doenlijk gebleken. In dergelijke omstandigheden is het echter dubieus of de zo essentiële voortgaande stijging van de productiviteit, ondanks een hoog investeringsniveau, voldoende tempo kan houden om de overgang naar een prijsconjunctuur te voorkomen; inflatoire spanningen hebben zich inderdaad reeds in enkele Westeuropese landen gemanifesteerd, tot zelfs in IJsland toe.

Gezien het arsenaal van middelen, waarover de moderne economische politiek beschikt, behoeft een dergelijke gang van zaken (waarbij de landen onder bepaalde voorwaarden kunnen voortgaan met van elkanders hoogconjunctuur te profiteren¹⁾) niet tot catastrophale gevolgen te leiden. De geschetste ontwikkeling lijkt echter niet zonder meer geschikt om het dollarvraagstuk nader tot een oplossing te brengen. Hier ligt een eerste reden waarom zij, die de verantwoordelijkheid dragen voor instandhouding en verdere ontplooiing der Westeuropese welvaart — en wie doet dat tegenwoordig niet? — hun aandacht geen moment mogen doen verslappen. Aan een meer intensieve Atlantische samenwerking is nog veel urgents te doen, vooral ook in het zuiver economisch-financiële vlak; een aspect dat bij alle pogingen tot „klein-Europese” integratie, hoezeer ook te waarderen, nimmer van zijn plaats mag worden verdrongen.

In nauwe samenhang met het conjunctuurprobleem (in zijn moderne editie!) wijzen ook overwegingen van meer structurele aard naar de conclusie, dat West-Europa wakker dient te blijven. De wenselijkheid van een hoog investeringspeil, ten bate van voortgaande stijging der productiviteit, werd reeds even aangestipt; tegelijkertijd staan de landen van het oude werelddeel voor de noodzaak om in de „tweede industriële revolutie”, die met de tweede helft van deze eeuw is ingezet, niet achterop te raken²⁾. Er is op het ogenblik een technologische ontwikkeling in gang, die vele stoute fantasieën overtreft,

en die vooral in de Verenigde Staten reeds praktische toepassing vindt. Minister Zijlstra wees in zijn genoemde rede op de snelle vlucht van de electronica en de kernphysica. De automobieliindustrie levert een der sprekendste voorbeelden van de mogelijkheid om gehele machinecomplexen met behulp van een „electronisch brein” te beheersen; in enkele Amerikaanse bedrijven komt aan de grote reeks van bewerkingen, die bijv. een motorblok moet ondergaan, geen mensenhand meer te pas. Voor boekhoudkundige en andere administratieve bewerkingen, alsook voor communicatiemiddelen, staat een geheel gamma van de meest verbluffende machinerieën ter beschikking. Het is niet doenlijk om in een kort bestek aan te geven, in hoeverre deze techniek rechtstreeks op Europese verhoudingen te transponeren is; vast staat echter, dat West-Europa „bij” zal moeten blijven.

Dan de kernphysica. Militaire benutting terzijde latend, kan worden gesteld, dat ook voor West-Europa de vreedzame benutting van kernenergie een actueel probleem is geworden. De 20ste eeuw is wat de ontwikkeling van energiebronnen van haar heeft gemaakt. Elke maatschappelijke activiteit staat en valt thans met het al of niet beschikbaar zijn van energie. Het energieverbruik per hoofd der bevolkingen vormt een onmisbare factor in internationale welstandsvergelijkingen. Enkele cijfers:

Energieverbruik, uit commerciële bron

	Totaal, in 1.000 ton steenkoolequivalent		Per hoofd, in tonnen steenkoolequivalent	
	1937	1950	1937	1950
West-Europa:				
België/Luxemburg	34.744	31.271	4,02	3,50
West-Duitsland	204.607	126.906	3,02	2,55
Frankrijk	88.173	85.163	2,12	2,03
Nederland	15.425	19.840	1,79	1,96
Noorwegen	10.039	14.270	3,44	4,37
Ver. Koninkrijk	202.453	223.503	4,28	4,42
Soviet-Unie (incl. Baltische Staten)	177.000	299.000	1,07	1,50
Verenigde Staten	759.300	1.139.850	5,89	7,51

Bron: „Trends in Economic Growth”, a study prepared for the Joint Committee on the Economic Report, 83d Congress, 2d Session. U.S. Government Printing Office, Washington 1955.

Aan deze gegevens — die uiteraard gedeeltelijk op schattingen berusten — kleeft het bezwaar³⁾, dat zij niet verder gaan dan 1950. Gezien het sindsdien plaatsgevonden hebbend economisch herstel is aan te nemen, dat momenteel de cijfers voor de Westeuropese landen geprojecteerd hoger liggen. Aangenomen, dat dit ook voor de Soviet-Unie het geval is, dan blijven toch twee omstandigheden de aandacht vragen: ten eerste de verhoudingsgewijs hoge cijfers der Verenigde Staten, vooral sinds de tweede wereldoorlog; ten tweede de voorsprong van de belangrijkste Westeuropese industrielanden op de Soviet-Unie.

Meer laat echter (ondanks verleidelijk zich opdringende speculaties) een dergelijke statistische momentopname niet toe. Op langere termijn gezien is de werkelijkheid deze, dat voor West-Europa een energievoorzieningsprobleem zou ontstaan, wanneer het op de klassieke bronnen (steenkolen, aardolie, waterkracht en aardgas) zou blijven aangewezen. Het bovenvermelde Congress-report verwijst naar een aantal gegevens, verzameld onder

¹⁾ Vgl. de vorige „Europese overpeinzigen”, in „E.-S.B.” van 13 Juli jl., blz. 638 e.v.

²⁾ Vgl. de rede van Minister Zijlstra voor de Buitenlandse Persvereniging in Nederland, Januari 1955.

³⁾ Met name in het geval van West-Duitsland, maar ook in dat van Nederland.

auspiciën der Verenigde Naties, welke alle uitmonden in de conclusie, dat West-Europa het gevaar loopt te worden geconfronteerd met een relatief energietekort, voornamelijk als gevolg van moeilijkheden bij de verdere expansie der steenkoolproductie. Deze conclusie wordt niet alleen gesuggereerd door de vergelijkenderwijs langzame rehabilitatie en expansie van de energieproductie sinds 1945, het voortdurend achterblijven bij geplande cijfers, alsmede de toegenomen afhankelijkheid van een onzekere productieve overzee; berekeningen omtrent de vermoedelijke trend van het energieverbruik tot 1980 wijzen in dezelfde richting. Terecht concludeert het rapport dan ook, dat de ontwikkeling van de benutting van atomische energie de aangewezen weg lijkt, temeer waar een dergelijke benutting West-Europa in snel tempo zou kunnen transponeren in een „low-cost producing area”.

Het aanboren der in de kernenergie opgesloten mogelijkheden zal de Westeuropese landen voor vele nieuwe problemen stellen, die zij wellicht het beste met behulp van een intensieve samenwerking ook op dit specifieke gebied zullen kunnen oplossen. In elk geval zullen de middelen moeten worden gevonden ter financiering van de ongetwijfeld in grote omvang benodigde investeringen. De recentelijk weer opgedoken Soviet-ideologie, dat de „normale” economische en sociale ontwikkeling voldoende moet worden geacht om het Westen op de knieën te brengen (zodat een oorlog in de klassieke zin des woords daarvoor niet meer nodig zou zijn) heeft naast het conjunctuurprobleem wellicht vooral de geschetste structurele vraagstukken op het oog; een uitdaging, die de Westeuropese landen niet kunnen en niet mogen afwijzen.

Nu echter in het voorgaande toch weer het militaire aspect is geïntroduceerd, mag op een derde aspect worden gewezen, dat voortgaande economisch-financiële waakzaamheid gebiedt: de noodzaak om het met zoveel kosten en moeite opgebouwde defensie-apparaat in stand te houden en waar mogelijk te moderniseren. Op dit punt is in NATO-verband een belangrijke ontwikkeling van inzicht gaande. Terwijl vroeger werd gedacht, dat na beëindiging van de omstreeks 1951 ingezette snelle opbouwperiode een toestand zou worden bereikt, waarin een stabiel volgehouden hoog niveau van jaarlijkse defensieuitgaven voldoende zou zijn om het geschapen militaire apparaat op peil te houden, ook in kwalitatief opzicht

(de conceptie der zgn. „long haul”), breekt thans het inzicht door, dat jaarlijks ongeveer gelijkblijvende defensie-uitgaven, zelfs op de bereikte omvangrijke bedragen, niet meer voldoende zullen zijn voor het instandhouden van een doeltreffende „deterrent to aggression”. Zo schreef „Le Monde” van 12 October jl., dat „le temps d'arrêt marqué par les puissances atlantiques s'est produit à un moment où leur dispositif était loin d'être complet”; een minimum aan verslapping zou voldoende zijn om de opgebouwde militaire middelen in snel tempo te doen afnemen. Ook „The Economist” van 8 October jl. denkt in dezelfde richting⁴⁾, en geeft de precisie, dat zelfs zonder de introductie van nucleaire wapenen de handhaving van het opgebouwde militaire apparaat stijgende kosten met zich zou brengen. De verklaring voor deze situatie vindt men o.a. in Minister Staf's Memorie van Toelichting op de Begroting 1956 (Hoofdstuk VIII A, Oorlog): stijgende personeelsuitgaven — samenhangend met de ontwikkeling van lonen en salarissen —, dalende Amerikaanse hulpverlening, en ten slotte de technische ontwikkeling, die de materiële aanschaf kostbaarder maakt, de gebruiksen onderhoudskosten verhoogt, en in latere jaren ook weer het vervangingsbudget bezwaart. Waar bovendien het aanvaarden ener nucleaire strategie en tactiek de noodzaak met zich brengt meer aandacht en dus meer middelen te besteden aan de bescherming van de burgerbevolking en van het productie-apparaat in het algemeen, is het duidelijk, dat West-Europa ook in de komende jaren bereid en in staat moet zijn een hoog percentage van zijn nationaal product aan defensie te blijven besteden.

Zo wijzen conjuncturele risico's, structurele problemen en militaire noodzakelijkheden inderdaad naar de conclusie, dat West-Europa, ondanks de schone zang der ontspanningstheorie, zijn aandacht niet mag doen verslappen. Voortdurend moet de mogelijkheid gegeven zijn om de besteding der nationale inkomens te beïnvloeden en te sturen in die richting, die voor handhaving en versterking van de indirecte en de directe weerbaarheid dienstig lijkt. In onze dynamische tijd is dit een enorme taak, doch zeker is, dat waarlijke ontspanning slechts door waarlijke inspanning bereikbaar is.

T T X

⁴⁾ Vgl. het artikel „NATO in a warm climate”; t.a.p. blz. 99.

INGEZONDEN STUK

Hoe verdelen wij onze welvaart?

Dr J. E. van Dierendonck en Drs M. de Korte te 's-Gravenhage schrijven ons:

In „E.-S.B.” van 3 augustus jl. werd onder bovenstaande titel een buitengewoon interessante bijdrage opgenomen van de hand van Drs J. A. Links. Deze bijdrage, die het karakter had van een samenvatting ener nog te verschijnen monografie van het Centraal Planbureau, heeft terecht allerwegen zeer de aandacht getrokken. Weliswaar hadden sommige commentaren een uiterst onrijp karakter — wat bijv. te denken van de opvatting, tot uitdrukking gebracht in één der landelijke dagbladen, dat het C.P.B. hiermee de bedoeling zou hebben gehad de suggestie te helpen propageren, dat de stijging van het nationale inkomen voldoende zal zijn

om de hele verlanglijst van momenteel gekoesterde wensen op sociaal en economisch gebied te honoreren en aldus „de massa op hol te brengen” — maar doorgaans werd zowel voor de inhoud als voor de opportuniteit van het verrichte onderzoek grote waardering getoond. Ook wij willen ons bij deze waardering gaarne aansluiten.

Intussen is thans de aangekondigde monografie metterdaad verschenen, zodat het nu mogelijk is geworden de gemaakte berekeningen en de diverse veronderstellingen, die daaraan ten grondslag hebben gelegen, nader in beschouwing te nemen. Zonder nu aan de algemene teneur van het betoog afbreuk te willen doen, menen wij dan te moeten opmerken, dat niet alle elementen ervan ons geheel aanvaardbaar toeschijnen. Met name de

verlanglijst, zoals deze voorkomt in tabel 1 van het artikel van Drs Links en zoals deze ook in de monografie is opgenomen, lijkt ons niet in elk opzicht te beantwoorden aan de bedoelingen van het verrichte onderzoek.

Tot goed begrip van deze kritiek moge er vooraf aan worden herinnerd, dat de door het C.P.B. opgestelde verlanglijst uitsluitend beoogde een kostenraming te geven van de voornaamste konkrete wensen, zoals deze door de diverse belanghebbenden zelf naar voren zijn gebracht. Elk eigen oordeel over de redelijkheid van een bepaalde wens of over de doelmatigheid van een voorgestelde maatregel diende volledig buiten beschouwing te blijven. Daarnaast moest, als gevolg van de noodzaak de kostenraming op een bepaald jaar (i.c. 1960) betrekking te doen hebben, weliswaar in sommige gevallen een veronderstelling worden gemaakt omtrent het tempo van realisatie der voorgestelde maatregelen, maar ook daarbij diende principieel weer te worden uitgegaan van hetgeen door de voorstellers zelf ter tafel was gebracht.

In dit licht gezien wil het ons nu voorkomen, dat het verrichte onderzoek niet geheel konsekvent is geweest. Eén der in rekening gebrachte verlangens staat daardoor naar onze mening ten onrechte op de lijst, terwijl voor de kosten van twee andere wensen met goed recht een lagere raming kan worden verdedigd. Aangezien het totaal der kosten daardoor met ca f 0,5 mrd zou dalen, zullen wij thans de bedoelde verlangens successievelijk de revue laten passeren.

Loondifferentiatie naar bedrijfstakken en ondernemingen.

Deze wens is door het C.P.B. ontleend aan het S.-E.R.-advies inzake het in de naaste toekomst te volgen systeem van loonbeheersing. In dit advies wordt door de kleinst mogelijke meerderheid door middel van een margepolitiek meer vrijheid in de loonvorming bepleit. Een eventuele vooruitgang in de economische situatie zou niet meer tot één uniforme loonronde mogen leiden, maar tot een aantal naar bedrijfstak (en misschien ook naar onderneming) gedifferentieerde loonsverhogingen, zij het dat deze alle binnen een bepaalde marge boven en beneden de bij de economische situatie aangepaste richtlijnlonen zouden moeten blijven.

Hoewel nadien het begrip margepolitiek in diskrediet is geraakt, zodat men de loondifferentiatie thans overwegend langs andere wegen wenst te verwezenlijken, is deze differentiatie zelf inderdaad nog steeds een concreet verlangen. Zoals echter uit de gegeven omschrijving onmiddellijk blijkt, gaat het daarbij uitsluitend om de loonvorming en niet om een afzonderlijke eis tot loonsverhoging. Slechts een verandering van het systeem van loonsverhoging wordt beoogd, niet een extra verhoging van de totale loonsom. Een juiste realisatie van dit verlangen vereist dus, dat eerst het moment wordt afgewacht, waarop een verhoging van de richtlijnlonen vanuit nationaal economisch gezichtspunt aanvaardbaar lijkt en dat er vervolgens zorg voor wordt gedragen, dat het totale looneffect van de afwijkingen boven deze verhoogde richtlijnlonen globaal gelijk is aan het totale looneffect van de afwijkingen naar beneden, aangezien anders de beoogde afstemming dezer richtlijnlonen op de algemene economische situatie zonder zin zou worden. Hieruit volgt, dat het verlangen naar groter loondifferentiatie als zodanig niet op de kostenlijst thuis hoort, want principieel geen verhoging van de loonsom mag veroorzaken.

In tegenstelling met deze principiële gedachtengang heeft het C.P.B. zich nu echter op het standpunt gesteld,

dat de gewenste loondifferentiatie in de praktijk wel tot een extra verhoging van de loonsom aanleiding zal geven. Daarbij kon het kiezen uit twee mogelijkheden. De eerste mogelijkheid, nl. dat het differentiatie-beginsel niet op de juiste manier wordt toegepast en bijgevolg de afwijkingen naar boven beduidend meer gewicht in de schaal gaan leggen dan die naar beneden, heeft het C.P.B. terecht niet gekozen. Immers, ook wanneer men omtrent de praktische gevolgen van een differentiatie-politiek sceptisch gezind is, zou het weinig fair zijn het verlanglijstje te belasten met iets anders dan wat de voorstellers van een bepaalde gedachte beogen.

In plaats daarvan heeft het C.P.B. verondersteld, dat de gewenste loondifferentiatie wordt gerealiseerd bij wijze van afzonderlijke maatregel, dus zonder enig verband met een toch reeds aan de orde zijnde verhoging van de richtlijnlonen. In dat geval kan inderdaad het doel slechts worden bereikt door een aantal afzonderlijke loonsverhogingen in de daarvoor in aanmerking komende bedrijfstakken, waartegenover geen verlagingen in andere takken staan, omdat deze, zoals terecht wordt opgemerkt, in dit verband nu eenmaal onmogelijk zijn. Aldus ontstaat dan een extra verhoging van de totale loonsom, die op f 300 mln wordt becijferd.

Het grote bezwaar tegen deze redenering is nu, dat een dergelijke gang van zaken, hoewel op zich zelf uiteraard niet onmogelijk, in feite niet door de S.-E.R. is voorgesteld. De monografie van het C.P.B. voegt dus als het ware aan de becijfering der diverse specifieke wensen nog een desideratum van eigen maaksel toe. Het is o.i. duidelijk, dat zulks niet met de opzet van het onderzoek in overeenstemming is en dat er dus aanleiding bestaat de gemaakte cijferopstelling met f 300 mln te verminderen.

Hiertoe is des te meer reden aanwezig, omdat in de monografie afzonderlijk aandacht wordt besteed aan het feit, dat alle actief werkzame groepen er in de praktijk naar plegen te streven hun inkomsten proportioneel met de toeneming van het nationale inkomen te doen stijgen. Er zijn ten minste twee motieven aan te voeren, waarom het C.P.B. er goed aan heeft gedaan dit verschijnsel niet eveneens op de verlanglijst te plaatsen. In de eerste plaats gaat het hier niet om een specifiek naar voren gebrachte wens, maar omeen nu eenmaal aanwezige maatschappelijke realiteit. In de tweede plaats — en dat lijkt ons eigenlijk nog belangrijker — wordt door deze afzonderlijke behandeling duidelijk tot uitdrukking gebracht, dat de mogelijkheid tot bevrediging van de diverse specifieke wensen mede afhankelijk is van de mate waarin het streven naar proportionele inkomstenverhoging zich doet gelden dan wel in toom wordt gehouden.

Wanneer men de zaken aldus benadert, is het een juiste beslissing geweest op de lijst geen plaats in te ruimen aan loonsverhogingen, hoezeer het streven daarnaar zich wellicht zal openbaren. Het is dan echter een logische konsekwentie ook het (zeker niet ondenkbare) geval, dat de beoogde loondifferentiatie in de praktijk blijkt te resulteren in een extra verhoging van de totale loonsom — hetgeen kennelijk één der vormen is, waarin de bedoelde proportionele inkomstenverhoging zich zou kunnen voltrekken — buiten de verlanglijst te houden. De gedragslijn, welke in plaats daarvan thans door het C.P.B. is gevolgd, betekent daarentegen, dat een onjuist beeld wordt gegeven van het totaal der werkelijke specifieke verlangens en daarmee van de mate waarin hun vervulling het beteugelen der proportionele inkomstenverhogingen vereist.

Opheffing van de gemeenteklassificatieverschillen.

De door het C.P.B. met betrekking tot dit onderdeel gemaakte raming ad f 245 mln berust op de veronderstelling, dat het bestaande uurloonverschil van 10 ct tussen de eerste en vijfde gemeenteklasse in 1960 zal zijn teruggebracht tot 4 ct. Wij hebben hier dus te doen met één dier gevallen, waarin het, terwille van de mogelijkheid een kalkulatie voor een bepaald jaar te maken, noodzakelijk was zich een beeld te vormen van het tempo, waarin de pleitbezorgers van een bepaalde wens zich de realisatie daarvan voorstellen. Hoewel moet worden toegegeven, dat zulks niet altijd eenvoudig is, komt het ons toch voor, dat het C.P.B. in het onderhavige geval dit tempo wel erg heeft opgevoerd. Het gevolg daarvan is uiteraard, dat het kostentotaal der specifieke verlangens hoger is uitgevallen dan met de bedoelingen van de betrokkenen overeen lijkt te komen.

Ter toelichting hiervan moge dienen, dat in het desbetreffende advies van de S.-E.R., waaraan het C.P.B. de wens tot opheffing der verschillen heeft ontleend, de konklusie wordt getrokken, dat daarbij geleidelijkheid gewenst moet worden geacht. Omtrent de daarbij aan te houden periode wordt geen concrete suggestie gedaan, maar een vrij duidelijke indicatie wordt dienaangaande toch wel gegeven, doordat een verband wordt gelegd met de periode, waarin de vernieuwing van de woningvoorraad zo ver zal zijn voortgeschreden, dat het loonpeil zal moeten worden afgestemd op de huren lezer nieuwe woningen (blz. 24-26). Verwacht wordt, dat de huurverschillen tussen stad en platteland voor deze nieuwe woningen zo gering zullen zijn, dat er aan het eind van deze periode geen aanleiding meer kan bestaan voor loonverschillen uit dien hoofde. De voornaamste „meetbare faktor” zal daarmee zijn verdwenen. Daar op dat moment naar het oordeel van de S.-E.R. bovendien de zgn. „niet meetbare factoren” (industrialisatie en konsumptiestimulering) logischerwijze het grootste deel van hun betekenis zullen hebben verloren, wordt dus de bovengenoemde periode klaarblijkelijk beschouwd als maatgevend voor de te betrachten geleidelijkheid bij het opheffen der classificatieverschillen.

De meerderheid van de S.-E.R. is van mening, dat de vernieuwing van de woningvoorraad omstreeks 1970 het boven aangeduide stadium zal hebben bereikt; de grootst mogelijke minderheid acht een dergelijke verwachting te spekulatief en houdt klaarblijkelijk rekening met de mogelijkheid, dat een langere termijn nodig zal blijken. In elk geval kan uit een en ander echter worden afgeleid, dat niet eerder dan omstreeks 1970 de situatie zodanig zal zijn, dat de laatste hand aan de eliminatie der classificatieverschillen kan worden gelegd.

Wordt nu bedacht, dat ten tijde van dit advies (einde 1952) het verschil nog 12 ct bedroeg en dat daarna voor de eerste maal een vermindering met 2 ct tot stand werd gebracht per 1 Januari 1954, dan komt de veronderstelling van het C.P.B. duidelijk in strijd met de door de S.-E.R. aanbevolen geleidelijkheid. In de praktijk betekent de veronderstelling van het C.P.B. immers, dat gedurende de eerste 8 jaar een vermindering met 8 ct en in de daarop volgende 10 jaar een vermindering met slechts 4 ct zou worden geëffektueerd. Meer in overeenstemming met het S.-E.R.-advies moet daarom de veronderstelling worden geacht, dat in 1960 het verschil tussen de eerste en de vijfde gemeenteklasse nog 6 ct

zal bedragen. In dat geval zullen de kosten ca f 80 mln lager kunnen worden gesteld dan door het C.P.B. werd berekend.

Gelijke beloning van mannen en vrouwen.

Ook ten aanzien van deze wens lijkt het veronderstelde tempo van verwezenlijking te hoog. In de kostenraming wordt er van uitgegaan, dat in 1960 de gelijke beloning van mannen en vrouwen tot stand zal zijn gekomen. Men kan zich afvragen, of zulks de juiste interperetatie is van de ook thans weer door het C.P.B. tot uitgangspunt genomen meningsvorming in de S.-E.R. Zoals de monografie immers zelf vermeldt, kwam de Raad in zijn desbetreffende advies unaniem tot de konklusie, dat „een grote mate van geleidelijkheid in acht zou dienen te worden genomen”. Daartegenover staat dan, dat gelijktrekking van de beloning van mannen en vrouwen bijv. in de kleding- en de textielindustrie tot aanzienlijke kostenstijgingen zal leiden. Nog zeer onlangs is in een Regeringsnota aan de Tweede Kamer ¹⁾ een berekening van het C.P.B. aangehaald, volgens welke in de kledingindustrie een loonstijging van 35 pCt bij een prijsstijging van 16 pCt zou optreden. Het is in het licht van deze cijfers toch wel een uiterst drastische veronderstelling, dat de gelijke beloning van mannen en vrouwen in de eerstkomende vijf jaren zou moeten worden gerealiseerd.

In esse tempore de verwezenlijking van het hier bedoelde principe wel zal worden nagestreefd, is een vraag, die niet exact is te beantwoorden. Het lijkt echter niet onaanvaardbaar, dat men daarvoor wellicht twee- of driemaal zoveel tijd zal nemen als door het C.P.B. is geponeerd. Het kostentotaal zou daardoor met resp. ca f 150 mln en f 300 mln verlaagd kunnen worden.

Het totaal der thans besproken korrekties op de lijst van in de komende vijf jaren te verwezenlijken verlangens bedraagt aldus ten minste f 0,5 mrd. Inachtneming dezer korrekties leidt dus tot enigszins gunstiger konklusies dan die van het C.P.B. In het geval, dat de proportionele aanspraken op het totaal der nationale middelen slechts worden gehonoreerd voor zover daarvoor nog ruimte over is gebleven na de vervulling der specifieke wensen (en abstraherend van de mogelijkheid van verschuivingen in de verdeling van het nationale inkomen), zou het door het C.P.B. berekende tekort zelfs geheel verdwijnen. In beginsel blijkt het derhalve mogelijk te zijn de geformuleerde verlangens uit de veronderstelde toeneming van het nationale inkomen te bevredigen ²⁾. Niet vergeten mag echter worden, dat dit evenwicht slechts kan worden bereikt onder voorwaarde, dat de proportionele aanspraken naar behoefte kunnen worden beteugeld. Ook indien het beleid bewust in die richting zou worden bepaald, zou een dergelijke beteugeling toch altijd maar tot op zekere hoogte mogelijk en wenselijk blijken. Volledige bevrediging van alle desiderata zal dus steeds tot een tekort moeten leiden. Met het oog hierop blijft de door het C.P.B. gestelde eis van prioriteitsbepaling ten aanzien van de specifieke wensen zijn waarde behouden.

¹⁾ Nota bevattende het standpunt van de Nederlandsé Regering nopens het verdrag (no 100) betreffende gelijke beloning van mannen en vrouwen voor arbeid van gelijke waarde, aangenomen door de Internationale Arbeidsconferentie in 1951 tijdens haar 34e zitting (Gedr. Stuk 3421, zitting 1953/1954).

²⁾ Hierbij dient wel te worden bedacht, dat de posten Nieuwgroepen en Bezitsspreiding slechts P.M. op de verlanglijst zijn geplaatst en dat het wellicht mogelijk is op andere onderdelen van deze lijst kritiek in tegenovergestelde richting uit te oefenen.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Bleef de vorige week een verkrapping op de geldmarkt achterwege ondanks de storting op de nieuwe Staatslening, de afgelopen week gold hetzelfde t.a.v. de storting op de emissie Philips. Callgeld bleef $\frac{1}{2}$ pCt; ook de onveranderde marktdisconto's voor schatkistpapier, bijv. $\frac{7}{8}$ pCt p.j. voor een looptijd van enkele maanden, illustreerden de ruime marktpositie.

De mogelijkheid om schatkistpapier, vervallend vóór 1 Juli 1956, aan het Rijk in betaling te geven bij eerstgenoemde storting droeg er toe bij, dat een druk op de markt werd vermeden. Tussen 17 en 24 October verminderde het buiten de Centrale Bank uitstaande schatkistpapier met f 45 mln; het te storten bedrag op de Staatslening bedroeg, excl. de deelneming der Rijksfondsen, f 113 mln.

Noch de Agent, noch De Nederlandsche Bank maakten gedurende de verslagweek hun — al dan niet joyeuse — reëntree als verkoper van nieuw schatkistpapier. De gissingen, of een dergelijke eventuele terugkeer gepaard zou gaan met een renteverhoging t.o.v. de vorige afgiftetarieven (voor de periode, welke per 14 September jl. werd beëindigd), werden ijverig voortgezet. Wat betreft de capaciteit der geldgevers om bij een dergelijke hervatting nieuw papier te kopen, staan tweeërlei factoren tegenover elkaar. Op de korte termijn zal de a.s. drie-maandelijke betaling van het Rijk aan de gemeenten middelen bij de banken doen binnenvloeien. Op iets langer termijn zijn daarentegen aanzienlijke onttrekkingen bij de banken te verwachten wegens door hun cliënten te verrichten belastingbetalingen, daar de aanslagmachinerie momenteel op volle toeren draait.

De kapitaalmarkt.

Op de Amsterdamse aandelenmarkt deed zich gedurende de verslagweek een verdere inzinking voor, waardoor het algemeen koersgemiddelde per 28 October een nieuw laagtepunt voor de maanden Juli t/m October 1955 bereikte. Het viel op, dat deze daling niet vnl. door meelopen met Wallstreet tot stand kwam; de stemming daar was de afgelopen week vrij prijshoudend. De oorzaak moest meer worden gezocht bij een overgrote mate van voorzichtigheid, zelfs overgaande in pessimisme, bij de Nederlandse beleggers zelve. Een illustratie hiervan vormde de wijze, waarop het bericht werd ontvangen, dat Unilever een agio-bonus van 25 pCt zal uitkeren, en dat vervolgens een interim-dividend zal worden uitbetaald, dat in procenten even groot is als in geld 25 pCt hoger dan vorig jaar. Per saldo daalde dit fonds de afgelopen week met 10 pCt. Een andere illustratie vormde de verdere koersdaling bij Indonesische fondsen, waarbij het bericht van de verlaging resp. afschaffing van de uitvoerrechten op exportproducten werd geïgnoreerd. Des te meer aandacht werd daarentegen geschonken aan ongunstige berichten, met name de politieke ontwikkeling in het Midden Oosten en de inflatiebestrijdingsmaatregelen in Groot-Brittannië.

De ontwikkeling op de obligatiemarkt stond ook gedurende de verslagweek in het brandpunt der belangstelling. Ter beurze liet men zich in minder vleiende zin uit over het feit, dat de Regering enkele dagen na de stortingsdag op de nieuwe Staatslening te voorschijn kwam met haar maatregelen tot inflatiebestrijding; tussen deze laatste en de koersdaling op de obligatiemarkt bestaat nl. in deze gedachtengang een rechtstreeks verband. Het

sterke geheugen, dat velen voor dergelijke „Schönheitsfehler“ hebben, blijkt wel uit de analogie, die werd gemaakt met de discontoverhoging door De Nederlandsche Bank in April 1951, direct na de inschrijvingsdag van de $3\frac{1}{2}$ pCt Staatslening 1951.

Genoemd medeleven strekte wellicht enigermate tot troost voor de inschrijvers op de nieuwe $3\frac{1}{2}$ pCt Staatslening 1955 II, die op Donderdag 20 October 100 pCt voor hun stukken hadden neergeteld, en deze Vrijdag 28 October $98\frac{3}{4}$ pCt genoteerd zagen. Ook de overige $3\frac{1}{2}$ pCt staatsobligaties moesten veren laten. In mindere mate gold zulks voor de $3\frac{1}{2}$ pCt leningen, hetgeen vnl. het gevolg was van de mening dat door de huidige stijging van de rentestand de kans op conversie daarvan in lager rentende obligaties sterk is verminderd.

Verscheidene staatsobligaties renderen thans 3,3 en 3,5 pCt per jaar. Ook op andere gedeelten van de markt voor niet-risicodragend kapitaal is een omslag te constateren. Zo is bijv. de $3\frac{1}{2}$ pCt onderhandse lening voor gemeenten e.d. van het toneel verdwenen. Ook op de pandbrievenmarkt is thans $3\frac{1}{2}$ pCt het gangbare type geworden.

	14 Oct. 1955	21 Oct. 1955	28 Oct. 1955
Aand. indexcijfers (1953 = 100)			
Algemeen	211,7	211,4	202,7
Internat. concerns	272,4	272,2	261,7
Industrie	160,4	159,4	151,6
Scheepvaart	154,9	155,3	148,8
Banken	142,9	142,6	139,1
Indon. aand.	164,3	164,6	156,4
Aandelen			
Kon. Petroleum	458	588 $\frac{1}{2}$	577 $\frac{1}{2}$
Unilever	552 $\frac{1}{2}$	453	447
Philips	346	347 $\frac{3}{4}$	325 $\frac{1}{2}$
A.K.U.	347 $\frac{1}{2}$	340 $\frac{1}{2}$	317
Kon. N. Hoogovens	372	361	330 $\frac{1}{2}$
Van Gelder Zn	312 $\frac{1}{2}$	308	290
H.A.L.	214	210	202 $\frac{1}{2}$
Amsterd. Rubber	140 $\frac{1}{2}$	139 $\frac{1}{2}$	130 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	159 $\frac{1}{2}$	160	151 $\frac{1}{2}$
Staatsfondsen			
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	75 $\frac{1}{2}$	76 $\frac{1}{2}$	75 $\frac{1}{2}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	100 $\frac{1}{2}$	99 $\frac{1}{2}$	99 $\frac{1}{2}$
3 pCt Grootboek 1946	98 $\frac{1}{2}$	98 $\frac{1}{2}$	98
3 pCt Dollarlening	97 $\frac{1}{2}$	98	96
Diverse obligaties			
3 $\frac{1}{2}$ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	100 $\frac{1}{2}$	101	100 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt Bk v. Ned. Gem. 1954 II/III	99	99	97
3 $\frac{1}{2}$ pCt Philips 1948	101 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{2}$	101
3 $\frac{1}{2}$ pCt Westl. Hyp. Bank	97 $\frac{1}{2}$	97 $\frac{1}{2}$	97

J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt in September 1955

De algemene markttoestand.

Een verdere verruiming van de geldmarkt vloeide in September voort uit een samenspel van factoren, die blijkbaar de bankdeposito's een aanmerkelijke stijging hebben doen ondergaan. Zo kende de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie over deze maand een belangrijk boni in de E.B.U. Anderdeels beïnvloedde het uitblijven van overheidsleningen op gunstige wijze de vorming van deposito's, vooral deze met spaarkarakter. In zelfde richting ageerden de eerste rimpelingen in de aandelenkoersen.

Verloop van de kredietverlening

	Portefeuille handelspapier Nationale Bank	Herdisconto door de private banken	Krediet verleend aan de economie door de private banken
(in mln fr.)			
31 Dec. '54	9.512	9.126	39.210
30 Juni '55	8.286	7.329	42.553
31 Juli '55	9.923	9.330	40.653
31 Aug. '55	8.352 (*)	7.285	41.716
29 Sept. '55	6.672	—	—

Opvallend voor de grotere liquiditeit van de markt is de sterke terugloop van de portefeuille handelspapier

van de Nationale Bank. Dank zij het groter volume call-gelden, doet ook het H.W.I. blijkbaar minder beroep op herdisconto van de centrale bank.

Aan de officiële kredietpolitiek werden tijdens de ver- slagmaand geen noemenswaardige wijzigingen aange- bracht. Terloops weze hier genoteerd dat in België niet alleen een kwantitatieve kredietcontrole wordt gevoerd, doch dat deze aangevuld wordt met ingrijpende maat- regelen van kwalitatief karakter. Als dusdanig bedoelen wij vooral de door de Nationale Bank gestelde eisen om handelswissels bij haar herdisconteerbaar te maken, en om anderzijds haar visum te verlenen voor bankaccep- ten of commercieel papier ter financiering van in- en uitvoer. Hierbij komen niet alleen consideraties aangaande de looptijd in het spel, doch tevens betreffende de aard van de goederen, land van herkomst of bestemming enz.

De toestand van de banken.

Enkele cijfers uit de globale bankstaten
(in mln fr.)

	31 Dec. 1954	30 Juni 1955	31 Juli 1955	31 Aug. 1955
Actief				
Krediet aan de private economie	39.210	42.553	40.653	41.716
a. handelswissels	11.742	13.095	11.171	12.296
b. prolongaties en voorschotten	1.447	1.466	1.433	1.382
c. kascredieten	17.108	18.932	19.180	19.256
d. accepten	8.913	9.060	8.869	8.782
Krediet aan de Overheid	46.488	50.611	49.880	49.748
Passief				
Bankiers	6.728	7.637	7.471	7.489
Deposito's totaal	72.339	75.585	73.555	74.006
Deposito's op zicht	61.870	64.541	63.849	63.657
Deposito's op termijn	10.469	11.044	9.706	10.348
Kasbons	2.894	3.357	3.408	3.472
Totaal vreemde werkmiddelen	81.961	86.579	84.434	84.967
Totaal eigen middelen	6.705	6.954	6.953	6.955

Opvallend is de nieuwe aangroei van de tegoeden op termijnrekening. Langs de zijde van de kredietverlening valt een langzame, doch voortdurende progressie der kaskredieten te noteren. Anderdeels hebben de banken van hun hoger bedrag aan deposito's gebruik gemaakt om zelf meer handelspapier in portefeuille bij te houden.

De obligatiemarkt.

De daling van de noteringen werd in de meeste ru- briecken geremd en de obligaties bleven prijshoudend. Van het papier, dat de jongste maanden werd uitgegeven, wacht echter nog een belangrijk deel op de introductie ter beurs; deze vertraging houdt mogelijkerwijze verband met het feit dat heel wat dezer effecten slechts voorlopig geplaatst zijn. Anderdeels is de daling van de rente voor nieuwe leningen blijkbaar ten einde, daar de Lening van het Wegenfonds, van het $4\frac{1}{4}$ pCt type is, looptijd 10 jaar en uitgegeven à 97 pCt. Van deze lening, fr. 2,5 mrd groot, zou er 40 pCt of fr. 1 mrd worden uitgeloot a pari of ter beurs worden teruggekocht beneden pari, tijdens de eerste 9 jaar en het saldo, hetzij fr. 1,5 mrd op het einde van het 10e jaar, eveneens a pari terugbetaald. Het gemiddeld rendement van deze lening belooft 4,71 pCt.

Rentestand op de obligatiemarkt a)
(in pCt per einde maand)

	Gemiddelde looptijd	Aug. 1948	Juni 1950	Juni 1951	Juli 1955	Aug. 1955	Sept. 1955
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,14	4,15	4,15
Staats- fondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	4,47	4,51	4,50
Kasbons	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	4,81	4,91	4,92
Kasbons pa- rastatale instellin- gen	ca 9 jaar	—	—	5,41	4,52	4,61	4,61
Private in- stellingen	10 à 12 jaar	6,06	5,43	6,08	4,70	4,70	4,74

a) Reële rendementen — rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.
Bron: Kredietbank.

De aandelenmarkt.

Brussel kende een bewogen koersverloop in September. Tussen het ultimo dezer en voorgaande maand was het koerspeil nochtans weinig verschillend: einde September 0,8 pCt onder het begin van de maand! Na de inzinking van de laatste week van Augustus — die vooral de koloniale sector scherp had getroffen — was gedurende de laatste beursdagen van Augustus de herneming reeds ingetreden. Deze koersevolutie liep begin September verder doch voordat o.a. de koloniale sector zijn vroeger hoog- tepunt had teruggevonden, verloor de beweging reeds aan intensiteit, en daalde geleidelijk het volume der ver- handelingen. Dit laatste liep gevoelig achteruit in de derde beursweek. De aarzeling die dan optrad werd nog in de hand gewerkt door de ontwikkeling op sociaal plan waar met een heropleving van syndicale eisen werd gerekend, en trouwens in enkele gevallen stakingsvoor- opzeg werd gegeven. Tegen het einde van de maand werd de markt zwaar geschokt in navolging van Wall Street. De maand sloot in een onrustige stemming, en de eerste dagen van October nam de baisse nog verdere uitbreiding.

Beurs van Brussel

	31 Aug. 1955	30 Sept. 1955	10 Oct. 1955
Banken	302,3	301,1	298,0
Portefeuille	302,2	301,6	287,3
Trusts	215,5	223,2	216,0
Gas en electriciteit	305,0	313,8	310,3
Metaalnijverheid	258,6	259,7	251,7
Scheikundige producten	202,2	203,2	198,8
Steenkolonmijnen	245,6	250,0	240,8
Spiegelglas	140,3	136,6	130,3
Glasblazerijen	184,8	185,8	177,6
Bouwnijverheid	277,5	281,4	277,4
Textiel	140,8	140,9	137,7
Koloniale	718,5	709,2	676,0
Voeding	143,6	147,1	147,3
Verscheidene	313,2	314,5	307,3
Brouwerijen	72,0	71,3	71,7
Papiernijverheid	522,2	520,0	514,6
Warenhuizen	467,2	477,3	473,1
Algemeen	302,6	304,9	295,5

Bron: Kredietbank.

Het gemiddeld rendement op een selectie van 75 waarden steeg einde September tot 3,19 pCt. Zij werd in hoofdzaak tot stand gebracht door enkele dividend- verhogingen.

Kortenberg.

Dr L. DELMOTTE.

(Vervolg vacatures van pag. 974)

Bij een

GROOT INTERNATIONAAL VERVOERSBEDRIJF

is vacant de functie van

HOOFD VAN HET PLANBUREAU

★

Gezocht wordt een academicus met een goede economische en/of technische scholing, die be- schikt over een ruime en veelzijdige ervaring op het gebied van algemene bedrijfsplanning en van planning van bedrijfsonderdelen. Als staffunctionaris van de Directie zal het Hoofd van het Planbureau een belangrijke bijdrage moeten kunnen leveren tot de beleidsvorming. Internationale ervaring is gewenst.

Brieven onder nummer E.-S.B. 44-2, Bur. van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

STATISTIEKEN

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN*)

Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1955. × f1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1955	Febr. 1955	Maart 1955	April 1955	Mei 1955	Juni 1955	Juli 1955	Aug. 1955	Sept. 1955	Jan. t/m Sept. 1955	Raming jaar 1955
Loonbelasting	86,2	75,6	50,8	88,5	66,6	56,1	110,9	74,8	52,5	662,0	845,0
Dividendbelasting	4,7	— 1,9	— 3,2	19,4	6,0	13,4	6,6	— 2,7	— 1,6	40,7	70,0
Commissarissenbelasting	1,0	0,8	0,7	1,6	0,9	1,2	4,2	1,0	0,5	11,9	13,0
Vereveningsheffing	34,2	28,0	18,1	29,4	25,7	16,8	37,8	28,1	17,4	235,4	315,0
Rechten op invoer	38,8	40,8	52,1	49,2	48,8	58,1	48,8	52,6	53,8	443,1	600,0
Accijns op gedistilleerd	10,2	8,2	9,1	9,5	— 9,4	9,7	8,7	9,0	9,8	83,6	120,0
Accijns op bier	1,8	2,2	2,2	1,7	2,3	2,4	2,5	2,9	2,4	20,4	26,0
Accijns op suiker	7,4	8,3	6,5	5,1	4,7	6,0	5,4	7,5	7,0	57,7	73,0
Accijns op tabak	19,7	28,4	33,4	32,5	28,1	33,3	30,2	31,9	34,7	272,2	365,0
Omzetbelasting	135,6	120,1	72,3	101,5	121,6	138,2	114,9	110,4	127,2	1.041,8	1.300,0
Rechten van zegel ¹⁾	4,2	3,2	4,0	5,9	4,0	6,1	4,8	4,7	5,4	42,3	54,0
Rechten van registratie	7,8	5,0	8,4	4,9	5,1	5,2	5,5	5,0	4,7	51,6	72,0
Rechten van successie	9,2	9,6	10,6	8,4	7,9	10,0	9,4	8,1	8,6	81,8	115,0
Motorrijtuigenbelasting	6,8	6,7	8,1	14,4	9,0	8,4	6,9	6,3	5,8	72,4	93,0
Totalen	367,5	334,9	273,1	371,8	340,0	365,0	396,7	339,6	328,2	3.116,9	4.061,0
¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissarissen in effecten, enz.	0,8	0,7	0,8	0,8	0,7	0,9	1,0	0,8	1,1	7,5	

STAAT II

Ontvangsten op kohierbelastingen. × f1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1955	Febr. 1955	Maart 1955	April 1955	Mei 1955	Juni 1955	Juli 1955	Aug. 1955	Sept. 1955	Jan. t/m Sept. 1955
Inkomstenbelasting	136,5	107,2	93,9	67,3	67,4	63,2	53,0	48,1	49,4	685,9
Vermogensbelasting	12,7	10,5	9,0	6,6	6,7	6,5	5,0	4,6	9,3	70,7
Vennootschapsbelasting	241,3	54,2	40,4	38,4	23,4	26,2	42,9	150,6	127,7	745,1
Grondbelasting ¹⁾	7,8	3,8	5,2	6,2	8,8	13,5	12,2	11,7	10,5	79,8
Personele belasting ¹⁾	6,2	6,5	6,5	4,5	4,0	4,3	1,9	1,3	1,1	36,1
Overige kohierbelastingen	0,1	0,1	0,5	0,1	0,5	0,3	— 0,2	0,1	0,4	1,9
Totalen	404,5	182,2	155,4	123,1	110,8	114,0	114,8	216,4	198,3	1.619,5

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT III

Ontvangsten op buitengewone middelen. × f1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1955	Febr. 1955	Maart 1955	April 1955	Mei 1955	Juni 1955	Juli 1955	Aug. 1955	Sept. 1955	Jan. t/m Sept. 1955	Raming jaar 1955
Vermogensaanwasbelasting	1,3	1,1	1,6	1,5	1,6	0,3	0,8	2,3	1,3	11,9	15,0
Vermogensheffing ineens	1,5	1,3	0,8	0,1	1,3	0,8	1,2	0,6	0,4	7,9	10,0
Totalen	2,8	2,4	2,4	1,7	2,9	1,0	2,0	2,9	1,7	19,8	25,0

STAAT IV

Aanslagregeling der kohierbelastingen ¹⁾. × f1 mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1954 opgelegde aanslagen per 31 December 1954		In Jan. t/m Sept. 1955 opgelegde aanslagen boekingsstijdvak 1954/1955		In Jan. t/m Sept. 1955 opgelegde aanslagen boekingsstijdvak 1955/1956		Totaal ontvangen in Jan. t/m Sept. 1955 op alle opgelegde aanslagen		Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Sept. 1955	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)					
Inkomstenbelasting	575,4	369,7	388,4	685,9	647,7					
Vermogensbelasting	59,4	45,3	11,3	70,7	45,2					
Vennootschapsbelasting	341,3	— 37,4	615,8	745,1	174,6					
Grondbelasting ¹⁾	15,9	— 0,1	97,1	79,8	33,1					
Personele belasting ¹⁾	23,7	12,1	5,5	36,1	5,2					
Overige kohierbelastingen	2,8	3,2	0,1	1,9	4,2					
Totalen	1.018,5	392,9	1.118,2	1.619,5	910,0					

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 — 4 = 5.²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT V

Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen. × f1 mln

Benaming der middelen	Raming 1954	Opgelegd t/m ult. Sept. 1955 boekingsstijdvak 1954/1955	Raming 1955	Opgelegd t/m ult. Sept. 1955 boekingsstijdvak 1955/1956
Inkomstenbelasting	1.075,0	972,2	1.175,0	388,4
Vermogensbelasting	95,0	99,7	90,0	11,3
Vennootschapsbelasting	1.000,0	870,8	900,0	615,8
Grondbelasting ¹⁾	—	29,8	—	29,4
Personele belasting ¹⁾	—	14,5	—	1,8
Overige kohierbelastingen	—	5,8	—	0,1
Totalen	—	1.992,8	—	1.046,8

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe éénmaal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie).

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst is gevorderd met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1955 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1954 behoort normaal in het boekingsstijdvak 1954/55 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1955 in het boekingsstijdvak 1955/56.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming, met dien verstande dat in de raming geen rekening is gehouden met de inhaal van de achterstand en de versnelling der aanslagenregeling. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

^{*)} In verband met afrondingen behoeven de in de staten vermelde totalen niet met de som der afzonderlijke posten overeen te stemmen.



EEN MOORDDOOG?

Wederom een typische jagersterm, waarvan U de ware betekenis vindt in „Jacht en Taal“, de kostelijke verzameling jacht- en jagerstermen en citaten, bijeengebracht door Dr A. G. J. Hermans. Elke jager zal genieten van dit boeiende boek.

Prijs f 27,50

Vraagt Uw boekhandelaar

Uitgave van de

**KON. NED. BOEKDRUKKERIJ
H. A. M. ROELANTS, SCHIEDAM**

Ten behoeve van haar export-afdeling zoekt een vooraanstaand, gespecialiseerd bedrijf met een sterk internationaal georiënteerd afzetgebied een

econoom

die enerzijds in staat is tot het maken van markt-analyses en tot het verrichten van markt-research, doch die anderzijds over zodanige commerciële gaven beschikt, dat hij ook ter plaatse door het voeren van besprekingen met officiële instanties en zakenrelaties de verkoop der artikelen weet te bevorderen.

Deze veelzijdige, zelfstandige en afwisselende werkkring, waarvoor wetenschappelijke zin, gevoel voor markt-situaties en commerciële feeling noodzakelijk zijn, alsmede uit de aard der zaak een goede beheersing der moderne talen, is als een goed gehonoreerde levenspositie bedoeld.

Wij zijn gemachtigd kandidaten, die hiervoor in aanmerking komen, in een vertrouwelijk onderhoud nadere gegevens te verschaffen.

Candidaten, die hiervoor in aanmerking komen, zullen worden uitgenodigd deel te nemen aan een psychologisch onderzoek. De resultaten hiervan zullen met de desbetreffende worden besproken.

Eigenhandig geschreven brieven met pasfoto en uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding, ervaring, levensloop, en reden van sollicitatie onder no 489 te richten aan het



Amsterdams Psychotechnisch Laboratorium,
Adviseurs voor bedrijfspsychologie en
beroepskeuze, o.l.v. Dr Ph. M. v. d. Heijden,
Verdistraat 6, Amsterdam.

HET ECONOMISCH INSTITUUT VOOR DE MIDDENSTAND

zoekt wegens verdere uitbreiding voor de afdeling
Sociaal Economisch Onderzoek

wetenschappelijk medewerker

die zal worden belast met vraagstukken verband houdend met winkelpanning. Doctoraal examen in de Economische of Sociale Wetenschappen gewenst. Enige jaren erv. in econ., sociogr., en/of sociol. research vereist. Leeftijd 30 tot 40 jaar. Salaris afhankelijk van bekwaamheid en ervaring.

Brieven met uitv. inl., w.o. huidig en verlangd salaris en referenties, aan de Secretaris der Directie, Badhuisweg 72, 's-Gravenhage.

Op het bureau ener grote werkgeversorganisatie te Amsterdam is plaats voor een

medewerker

die zowel volledig op de hoogte is van de sociale verzekeringswetten en het arbeidsrecht, als ervaring heeft in de praktische toepassing daarvan. Van sollicitanten wordt verwacht dat zij goed kunnen stellen en notuleren, administratief inzicht hebben en representatief zijn. Academische opleiding niet/ beslist vereist; ook ruime praktijkervaring kan tot aanbeveling strekken. Leeftijd tussen 30 en 35 jaar.

Uitvoerige sollicitaties, welke strikt vertrouwelijk worden behandeld, vóór 15 November a.s. tot de administratie van dit blad te richten onder no. E.-S.B. 44-3.

Bij de Afd. Streekonderzoek van het

LANDBOUW ECONOMISCH INSTITUUT

kan geplaatst worden een

LANDBOUWKUNDIG INGENIEUR of ECONOOM

De functionaris zal worden belast met zelfstandig onderzoekingswerk op landbouwkundig gebied. Belangstelling voor sociale vraagstukken en gevoel voor teamwork zijn vereist. Brieven naar: Van Stolkweg 29, 's-Gravenhage.

beschikbare krachten

Energieke kracht zoekt functie als

DIRECTIESECRETARIS OF ASSISTENT VAN DE DIRECTIE

37 jaar, econ. drs., ruime (ook buitenlandse) ervaring, uitstekende talenkennis, representatief, goed organisatorisch vermogen. Brieven onder no. E.-S.B. 44-1, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.